

กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบคำถามของ ดารานักแสดงไทยในการให้สัมภาษณ์ สื่อมวลชน

สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบคำถามของดารานักแสดงไทยในบริบทการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน โดยมีคำถามการวิจัยว่า ดารานักแสดงไทยเลือกใช้กลวิธีทางภาษาใดบ้างในการตอบคำถามเมื่อให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน และกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบคำถามเหล่านั้นมีวัตถุประสงค์อย่างไรในการสื่อสาร ผลการศึกษาพบว่ากลวิธีทางภาษาที่ดารานักแสดงไทยเลือกใช้ในการตอบคำถามในการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนมีทั้งหมด ๑๗ กลวิธี และเมื่อพิจารณา กลวิธีทางภาษาทั้ง ๑๗ กลวิธีข้างต้นตามวัตถุประสงค์ในการสื่อสารพบว่าดารานักแสดงไทยเลือกใช้กลวิธีทางภาษาเหล่านั้นเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ โดยเรียงลำดับค่าความถี่การปรากฏจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ๑. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อรักษาหน้าของตนเอง ๒. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ฟังเชื่อหรือคล้อยตาม ๓. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อนำเสนอตนเอง ๔. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อทำให้ผู้ฟังเห็นภาพอย่างเป็นรูปธรรม ๕. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อทำให้ผู้ฟังเข้าใจสารได้ทันที และ ๖. กลวิธีทางภาษาที่ใช้ลดความตึงเครียดในการให้สัมภาษณ์ ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า “หน้า” หรือภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่ออาชีพดารานักแสดง

* อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Linguistic Strategies of Thai celebrities when answering questions posed by the media in interview situations

Sittitam Ongwuttiwat

Abstract

The objective of this paper is to study the linguistic strategies of Thai celebrities when answering questions posed by the media in interview situations. It was found that these celebrities, when interviewed, adopted 17 linguistic strategies for answering questions from the media. Furthermore, an analysis of the communicative purpose of these 17 strategies revealed that the strategies adopted helped the celebrities to achieve their communicative purpose. This overall communicative purpose is described in a range from the most to the least frequent as follows: 1. to save face, 2. to persuade the audience, 3. to present themselves, 4. to be concrete, 5. to make messages clearly understood, and 6. to provoke a sense of humor. The results of this research point to “face” or “image” being very important for Thai celebrity careers.

๑. บทนำ

อาชีพดารานักแสดงนับได้ว่าเป็นอาชีพที่มีหน้าที่ต้องตอบคำถามหรือให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากดารานักแสดงเป็นบุคคลสาธารณะ พฤติกรรมหรือการกระทำต่างๆ ของบุคคลอาชีพนี้จึงเป็นที่สนใจของคนโดยทั่วไป และการให้สัมภาษณ์ยังทำให้ดารานักแสดงซึ่งกำลัง “ตกเป็นข่าว” ได้มีโอกาสดอกมาชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น รวมไปถึงเป็นการนำเสนอตนเองผ่านสื่อให้สาธารณชนรับทราบ

อย่างไรก็ตามในบริบทของการให้สัมภาษณ์ ดารานักแสดงมักจะถูกสื่อมวลชนตั้งคำถามในประเด็นที่ประชาชนให้ความสนใจ แต่คำถามเหล่านั้นสามารถคุกคามหน้า (Face-Threatening Act; FTA) และส่งผลต่อภาพลักษณ์ด้านบวก (public positive image) ของตัวดารานักแสดง เพราะสื่อมวลชนเห็นว่าตนมีสิทธิ์ที่จะตั้งคำถามอย่างตรงไปตรงมาในฐานะตัวแทนของประชาชน กล่าวคือ สื่อมวลชนซึ่งเป็นผู้สัมภาษณ์ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงคุณภาพในการตั้งคำถาม สามารถที่จะตั้งคำถามจนกว่าจะได้รับคำตอบจากอีกฝ่ายหนึ่ง และผู้ให้สัมภาษณ์ก็มีหน้าที่ต้องตอบคำถามเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้สัมภาษณ์ (Macaulay, 1996; Obeng, 1997) ด้วยเหตุนี้ในบริบทของการให้สัมภาษณ์ ดารานักแสดงจึงจำเป็นต้องเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบคำถามอย่างระมัดระวังเพื่อไม่ให้กลวิธีทางภาษาที่ตนเลือกใช้ทำลายภาพลักษณ์ซึ่งมีผลต่อความนิยมของประชาชน เช่น การให้ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับคำถาม การกล่าวอ้างถึงบุคคลอื่น ฯลฯ

การที่ดารานักแสดงไม่ได้ให้คำตอบหรือข้อมูลแก่สื่อมวลชนที่เป็นผู้สัมภาษณ์อย่างตรงไปตรงมานั้น อาจเนื่องมาจากผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าการตอบคำถามอย่างตรงไปตรงมาสามารถส่งผลต่อภาพลักษณ์ด้านบวก จึงยอมละเมิดหลักการความร่วมมือในการสนทนาตามแนวคิดของไกรซ์ (Grice, 1975) ด้วยการให้ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับคำถามหรือเลือกใช้กลวิธีทางภาษาอื่นเพื่อรักษาน้ำของตัวเอง

ดังนั้นในบทความนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบคำถามของดารานักแสดงไทยในบริบทการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน โดยมีคำถามการวิจัยว่า ดารานักแสดงไทยเลือกใช้กลวิธีทางภาษาใดบ้างในการตอบคำถามเมื่ออยู่ในบริบทการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน และกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบคำถามเหล่านั้นมีวัตถุประสงค์อย่างไรในการสื่อสาร

๒. วัตถุประสงค์และขอบเขตของการศึกษา

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบคำถามของดารานักแสดงไทยในบริบทการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นผลัดคำตอบของคู่ถ้อยคำถาม-ตอบที่ปรากฏในบทสัมภาษณ์ดารานักแสดงไทย* ซึ่งรวบรวมจากสื่อมวลชนทั้ง ๔ ประเภท ได้แก่ รายการโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และเว็บไซต์ (www) ที่ออกอากาศ ตีพิมพ์ และออนไลน์บนบทสัมภาษณ์ในช่วงระยะเวลา ๕ เดือน ตั้งแต่ วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๒-๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ จำนวนทั้งหมด ๒๐๐ บทสัมภาษณ์ โดยเลือกเฉพาะบทสัมภาษณ์ที่ดารานักแสดงใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบคำถามเท่านั้น และในกรณีที่สื่อมวลชนแหล่งต่างๆ นำเสนอบทสัมภาษณ์ซ้ำกัน ผู้วิจัยจะเลือกบทสัมภาษณ์จากสื่อมวลชนเพียงแหล่งเดียว สือรายการโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และเว็บไซต์ (www) ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีดังนี้

๑) บทสัมภาษณ์จากรายการโทรทัศน์ ได้แก่ บทสัมภาษณ์ที่ออกอากาศในรายการสีล้นบันเทิงทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ รายการทีวีพูลไลฟ์ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๕ รายการค้นปากทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗ รายการไนน์เอ็นเตอร์เทนทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๙ โมเดิร์นไนน์ และรายการไทยบันเทิงทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

๒) บทสัมภาษณ์จากหนังสือพิมพ์ ได้แก่ บทสัมภาษณ์ที่ตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด คมชัดลึก และมาษาชาแนล

๓) บทสัมภาษณ์จากนิตยสาร ได้แก่ บทสัมภาษณ์ที่ตีพิมพ์ลงในนิตยสารทีวีพูล ทีวีออนไลน์ โลพี ดาราภาพยนตร์ และภาพยนตร์บันเทิง

๔) บทสัมภาษณ์จากเว็บไซต์ (www) ได้แก่ บทสัมภาษณ์ที่ออนไลน์ใน www.kapook.com www.nangdee.com และ www.tvpool.co.th

เมื่อรวบรวมข้อมูลได้มาทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยจึงจะนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์หากกลวิธีทางภาษา โดยพิจารณาจากทั้งรูปภาษา เนื้อความของถ้อยคำนั้น และอ้ายแนวคิดด้านวจนปฏิบัติศาสตร์เป็นเกณฑ์

* ดารานักแสดงไทยในที่นี้ หมายถึง ดารานักแสดง นักร้อง นางแบบ นายแบบหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวงการบันเทิงที่ใช้ภาษาไทยในการตอบคำถามเมื่อให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน

๓. แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอวรรณกรรมทั้งในส่วนที่เป็นแนวคิดทฤษฎีซึ่งนำมาใช้วิเคราะห์ทฤษฎีทางภาษาในการตอบคำถามของดารา นักแสดงไทยในบริบทการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน และงานวิจัยในภาษาไทยที่ศึกษากลวิธีทางภาษาในการตอบคำถามของบุคคลจากวงการต่าง ๆ ในบริบทการให้สัมภาษณ์

๓.๑ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ศึกษากลวิธีทางภาษาในการตอบคำถามของดารา นักแสดงไทยในบริบทการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน มีดังนี้

๓.๑.๑ แนวคิดเรื่องหลักการความร่วมมือในการสนทนา

ไกรซ์ (Grice, 1975) แบ่งความหมายออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑. ความหมายของประโยคหรือความหมายทางอรรถศาสตร์ และ ๒. ความหมายของผู้พูดหรือความหมายทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ การแบ่งความหมายออกเป็น ๒ ประเภทนั้นนอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความหมายที่เกี่ยวข้องกับอรรถศาสตร์กับความหมายที่เกี่ยวข้องกับวัจนปฏิบัติศาสตร์แล้ว ยังแสดงให้เห็นว่าเจตนาของผู้พูดเป็นเรื่องสำคัญในการสื่อสาร ส่วนความหมายทางอรรถศาสตร์เป็นความหมายของคำถามที่ปรากฏในพจนานุกรมและนำมาเรียงเข้าด้วยกันรวมเป็นความหมายของประโยคหรือถ้อยคำ

แนวคิดดังกล่าวเชื่อว่าการสนทนาในชีวิตประจำวัน ถ้อยคำไม่ได้สื่อความหมายตามรูปเสมอไป เราไม่สามารถตีความถ้อยคำจากความหมายตามรูปหรืออาศัยหลักการใช้เหตุผลได้ แต่จำเป็นต้องอาศัยบริบทและมีสมมติฐานว่าคู่สนทนาเคารพหลักการความร่วมมือในการสนทนา (Cooperative Principle; CP) ซึ่งประกอบด้วยกฎ ๔ ข้อ คือ

๑. กฎปริมาณ (Maxim of quantity) หมายถึง การให้ข้อมูลครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการสนทนานั้น ๆ และไม่ให้ข้อมูลเกินความจำเป็น

๒. กฎคุณภาพ (Maxim of quality) หมายถึง การไม่พูดสิ่งเท็จหรือไม่มีหลักฐาน

๓. กฎสัมพัทธ์ (Maxim of relation) หมายถึง การพูดแต่สิ่งที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อสนทนา

๔. กฎคุณลักษณะ (Maxim of manner) หมายถึง การหลีกเลี่ยงความกำกวม พูดยให้กระชับและให้เนื้อความเป็นไปตามลำดับ

นอกจากนี้เกรซยังชี้ให้เห็นว่าการที่ผู้ร่วมสนทนาไม่ทำตามหลักการความร่วมมือในการสนทนามีอยู่หลายลักษณะ ดังนี้

๑. การละเมิดกฎ (violating a maxim) ได้แก่ การที่ผู้ร่วมสนทนาตั้งใจละเมิดกฎ เช่น ตั้งใจโกหก หรือทำให้คู่สนทนาเข้าใจผิด

๒. การไม่ให้ความร่วมมือ (opting out) ได้แก่ การที่ผู้พูดกล่าวหรือแสดงว่าไม่สามารถให้ความร่วมมือในการสนทนาได้ เช่น ไม่สามารถให้ข้อมูลได้เพราะเป็นความลับ หรือกลัวจะเป็นความผิด ฯลฯ

๓. การละเมิดกฎข้อหนึ่งเพื่อเคารพกฎอีกข้อหนึ่ง (being faced by a clash) เช่น ผู้พูดอาจเลือกที่จะละเมิดกฎปริมาณ กล่าวคือ ให้ข้อมูลแก่คู่สนทนาไม่เพียงพอ เพราะต้องการเคารพกฎคุณภาพ คือ ไม่ให้ข้อมูลที่ตนไม่แน่ใจว่าเป็นจริง หรือไม่มีหลักฐานมาสนับสนุน

๔. การละเมิดกฎเพื่อแฉความหมายบางอย่าง (flouting a maxim) กล่าวคือ ผู้พูดดูเหมือนจะละเมิดหลักการความร่วมมือในการสนทนาเมื่อพิจารณาความหมายตามรูป แต่เมื่อพิจารณาความหมายที่ผู้พูดแฉแล้ว ก็จะเห็นว่าที่จริงแล้วผู้พูดให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยจะได้ใช้แนวคิดเรื่องลักษณะการละเมิดหลักการความร่วมมือในการสนทนา มาอธิบายว่าเมื่อต้องตอบคำถามในการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน ดารา นักแสดงอาจยอมละเมิดหลักการความร่วมมือในการสนทนาลักษณะใดลักษณะหนึ่งเพื่อวัตถุประสงค์ในการสื่อสารบางประการ

๓.๑.๒ แนวคิดเรื่องความสุภาพ

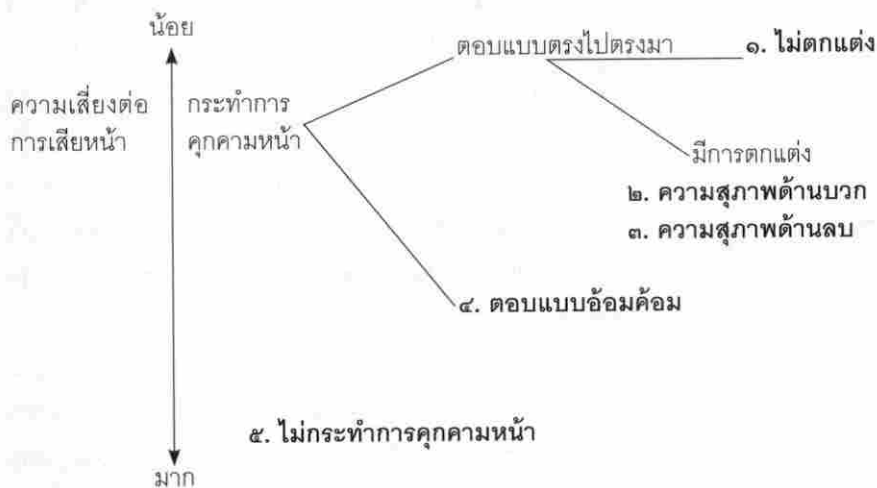
นอกจากแนวคิดเรื่องหลักการความร่วมมือในการสนทนาแล้ว แนวคิดเรื่อง “ความสุภาพ” ยังเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่ผู้วิจัยนำมาใช้วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในการตอบคำถามของดารานักแสดงไทยในการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน เนื่องจากดารานักแสดงอาจจำเป็นต้องเลือกใช้กลวิธีความสุภาพในการตอบคำถามเพื่อไม่ให้ถ้อยคำที่เลือกใช้คุกคามหน้า (Face-Threatening Act; FTA) ของตนเองหรือผู้อื่นซึ่งมีผลต่อความนิยมของประชาชน

บราวน์และเลวินสัน (Brown and Levinson, 1978, 1987) เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมี “หน้า” หรือ “ภาพลักษณ์ที่ทุกคนในสังคมต้องการ เป็นความต้องการพื้นฐานของสมาชิกในสังคม” “หน้า” ทั้ง ๒ ด้าน คือ

๑. หน้าที่ด้านบวก (Positive Face) หมายถึง ความต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับในสังคม

๒. หน้าที่ด้านลบ (Negative Face) หมายถึง ความต้องการที่จะมีอิสระ ไม่ขึ้นอยู่กับใคร

ดังนั้นในการตอบคำถามสื่อมวลชนแต่ละครั้ง ดารานักแสดงจึงจำเป็นต้องเลือกว่าจะใช้กลวิธีทางภาษาแบบใดดังแผนภูมิต่อไปนี้

(Brown and Levinson, 1978, 1987, p.9)

ทั้งนี้บราวน์และเลวินสันกล่าวว่าการที่ผู้พูดจะเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบใดในการสื่อสาร ผู้พูดจะต้องพิจารณาถึงปัจจัยแวดล้อม ๓ ประการ ได้แก่ สถานภาพของผู้พูดและผู้ฟัง ความสนิทสนมระหว่างคู่สนทนา และระดับของสถานการณ์ เช่น ความยากง่ายของเรื่อง น้ำหนักความผิด เป็นต้น

นอกจากทฤษฎีความสุภาพที่มุ่งเน้นในมุมมองของผู้ฟังอย่างทฤษฎีของ บราวน์และเลวินสันแล้ว เรื่องความสุภาพยังอาจพิจารณาได้จากมุมมองผู้พูดซึ่งเป็น ความสุภาพที่ผู้พูดต้องการลดการคุกคามหน้าของตัวเอง (Self Face-Threatening Act; SFTA) ดังในทฤษฎี Self-politeness ของ เจิน (Chen, 2001)

เจิน (Chen, 2001) ได้เสนอกลวิธีทางภาษาที่เสี่ยงต่อการคุกคามหน้าของผู้พูด (Strategies for doing Self Face-Threatening Act; SFTA) ไว้ ๔ กลวิธี คือ

๑. กลวิธีการกล่าวอย่างตรงไปตรงมา วิธีการนี้จะใช้ต่อเมื่อผู้พูดเห็นว่า วัจนกรรมนั้นเสี่ยงต่อการคุกคามหน้าของผู้พูดน้อยที่สุด

๒. กลวิธีการใช้ถ้อยคำเพื่อลดน้ำหนักความเสี่ยงที่จะคุกคามหน้าของตนเอง วิธีการนี้จะใช้ก็ต่อเมื่อผู้พูดเห็นว่ากล่าวอย่างตรงไปตรงมาอาจคุกคาม หน้าของตนได้ จึงเลือกใช้วิธีการนี้แทน เช่น การกล่าวชี้แจงหรือให้เหตุผล (Justify) การกลบเกลื่อน (Hedge) เป็นต้น

๓. กลวิธีอ้อม วิธีการนี้ใช้เพื่อรักษาหน้าของผู้พูดซึ่งเจินได้เสนอว่าเป็น กลวิธีที่ผู้พูดตั้งใจจะละเมิดกฎความร่วมมือในการสนทนาของไกรซ์ทั้ง ๔ ข้อ ซึ่งได้แก่ กฎปริมาณ (Maxim of quantity) กฎคุณภาพ (Maxim of quality) กฎสัมพัทธ์ (Maxim of relation) และกฎคุณลักษณะ (Maxim of manner)

๔. การที่ไม่กล่าวถ้อยคำใดๆ หรือการเจียบเพือหลีกเลี่ยงการคุกคามหน้า ของตนเอง

จากกลวิธีทั้ง ๔ กลวิธีตามแนวคิดเรื่องความสุภาพต่อตนเองของเจิน (Chen, 2001) จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างไปจากกลวิธีความสุภาพต่อผู้ฟังของ บราวน์และเลวินสัน (Brown and Levinson, 1987) กล่าวคือกลวิธีความสุภาพ ต่อตนเองของเจิน (Chen, 2001) ไม่ได้แบ่งเป็นกลวิธีความสุภาพด้านบวกหรือ ด้านลบเหมือนกลวิธีความสุภาพต่อผู้ฟังของบราวน์และเลวินสัน (Brown and Levinson, 1987) ทั้งนี้เจินได้เสนอไว้ว่ากลวิธีทั้ง ๔ กลวิธีตามแนวคิดเรื่อง Self-politeness นี้ ผู้พูดจะเลือกใช้โดยการคำนึงว่าวัจนกรรมนั้นเสี่ยงต่อการคุกคาม หน้ามากน้อยเพียงใด หากวัจนกรรมนั้นเสี่ยงต่อการคุกคามหน้าของผู้พูดน้อย ผู้พูด ก็จะเลือกใช้กลวิธีที่ ๑ แต่ถ้าเสี่ยงต่อการคุกคามหน้าของผู้พูดมาก ผู้พูดก็จะเลือกใช้ กลวิธีที่ ๒-๔ ตามลำดับ และการตัดสินใจว่าวัจนกรรมใดจะเสี่ยงต่อการคุกคามหน้า ของผู้พูดหรือไม่ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของแต่ละสังคม

ทฤษฎี Self-politeness อาจนำมาอธิบายเกี่ยวกับการตอบคำถามของดารานักแสดงในการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนได้ว่าการตอบคำถามสื่อมวลชนแต่ละครั้ง ดารานักแสดงคงต้องคำนึงถึงหน้าของตนเอง และเลือกใช้กลวิธีทางภาษาที่ไม่ทำให้สาธารณชนมองตนในด้านลบ เพราะความนิยมชมชอบของสาธารณชนเป็นสิ่งสำคัญต่ออาชีพนี้

๓.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบงานวิจัยในภาษาไทยที่นำแนวคิดเรื่องหลักการความร่วมมือในการสนทนาและแนวคิดเรื่องความสุภาพมาใช้วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในบริบทการตอบคำถามการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน ดังนี้

นิจจาภา วงษ์กระจำจ (๒๕๔๒) ศึกษาลักษณะการตอบคำถาม และกลวิธีการรักษาหน้าในการตอบคำถามของนักการเมืองไทย และพบว่าคำตอบคำถามของนักการเมืองไทยมี ๓ ลักษณะ คือ การไม่ตอบคำถาม การตอบคำถามแบบตรงประเด็น และการตอบคำถามแบบไม่ตรงประเด็น นอกจากนี้นักการเมืองไทยยังมีกลวิธีการรักษาหน้าในการตอบคำถาม ๑๐ กลวิธี ได้แก่ การกลบเกลื่อน การเพิ่มข้อมูลใหม่ การกล่าวถึงบุคคลอื่น การให้ข้อมูลน้อยเกินไป การพูดคลุมเครือ การปฏิเสธที่จะตอบคำถาม การบอกว่าไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะตอบคำถาม การปฏิเสธสมมติฐานของผู้สัมภาษณ์ การถามคำถามกับผู้สัมภาษณ์ และการคุกคามหน้าผู้อื่น โดยกลวิธีที่นักการเมืองไทยนิยมใช้มากที่สุดคือการปฏิเสธสมมติฐานของผู้สัมภาษณ์ เนื่องจากการเป็นการแก้หน้าของตนเองที่เสียไปจากการตั้งสมมติฐานของผู้สัมภาษณ์ที่ทำให้เกิดภาพลักษณ์ด้านลบ งานวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าประเด็นเรื่องหน้าเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดการใช้ภาษาของนักการเมือง

วรวรรณ เพ็ชรทิก (๒๕๔๙) ศึกษากลวิธีในการรักษาหน้าตนเองของผู้พูดภาษาไทยที่เป็นกลุ่มบุคคลสาธารณะเมื่อเผชิญกับคำถามที่คุกคามหน้าของตนเองในการสัมภาษณ์ผ่านทางโทรทัศน์รายการต่าง ๆ โดยพบว่ากลุ่มผู้พูดดังกล่าวเลือกใช้กลวิธีทางภาษาทั้งสิ้น ๑๗ กลวิธี กลวิธีที่พบมากที่สุดคือการปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมาตามด้วยการให้เหตุผล การแสดงความมั่นใจ การหัวเราะ การยอมรับ การพูดคลุมเครือ การพูดให้ตลก การเลี่ยงการตอบคำถาม การถามกลับ การต่อว่ากลับ การให้ข้อมูลมากเกินไป การยกย่องตนเอง การขอบคุณ การกล่าวโทษบุคคลที่สาม การ

เจ็บ การประชดประชัน และการพูดไม่ตรงกับความจริงตามลำดับ ซึ่งมีทั้งกลวิธีที่ช่วยรักษาหน้าและคุกคามหน้าตนเอง กลวิธีที่ช่วยรักษาหน้าสามารถจัดกลุ่มได้เป็น ๔ กลวิธีหลัก คือ การพูดตรงไปตรงมา การตกแต่งถ้อยคำ การพูดอ้อม และการยับยั้งการคุกคามหน้าตนเอง กลวิธีเหล่านี้แสดงให้เห็นแนวทางในการรักษาหน้าตนเองของคนไทย ๓ แนวทางด้วยกัน คือ การรักษาหน้าตนเองและผู้อื่นไปพร้อมกัน การรักษาหน้าผู้อื่น และการคุกคามหน้าตนเอง โดยแนวทางแรกเป็นแนวทางที่ถูกเลือกใช้มากที่สุดเพราะสามารถตอบสนองทั้งความต้องการของตนเองและสังคมไปพร้อมๆ กันได้ดีกว่า กลวิธีเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการรักษาหน้าตนเองเป็นสิ่งที่ทำได้ยากและซับซ้อนกว่าการรักษาหน้าผู้อื่นเพียงฝ่ายเดียวเพราะต้องให้ความสำคัญกับหน้าของผู้อื่นควบคู่ไปด้วยเสมอ

๔. กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบคำถามของดารานักแสดงไทย

ในการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน

กลวิธีทางภาษาในบทความนี้ หมายถึง วิธีการทางภาษาที่ดารานักแสดงไทยเลือกใช้ในการตอบคำถามเมื่ออยู่ในบริบทการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนเพื่อวัตถุประสงค์ในการสื่อสารบางประการ

จากการศึกษากลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในผลัดคำตอบของคู่ถ้อยคำถาม-ตอบในบทสัมภาษณ์ดารานักแสดงไทยจำนวน ๒๐๐ บทสัมภาษณ์ โดยพิจารณาจากทั้งรูปภาษา เนื้อความของถ้อยคำนั้น และอาศัยแนวคิดด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์เป็นเกณฑ์ พบว่าดารานักแสดงไทยเลือกใช้กลวิธีทางภาษาทั้งสิ้น ๑๗ กลวิธี ซึ่งเรียงลำดับความถี่การปรากฏของกลวิธีจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

๔.๑ การใช้ถ้อยคำลดน้ำหนักความรุนแรง

ถ้อยคำลดน้ำหนักความรุนแรงหรือ Hedges เป็นกลวิธีทางภาษากลวิธีหนึ่ง ที่ดารานักแสดงไทยมักเลือกใช้เพื่อรักษาสัมพันธภาพและความรู้สึกที่ดีต่อผู้ร่วมสนทนาหรือผู้ที่ตนเองกำลังกล่าวถึง นอกจากนี้กลวิธีดังกล่าวยังใช้เพื่อลดความรุนแรงของการคุกคามหน้าของตนเอง (Chen, 2001) รวมถึงการลดความรับผิดชอบต่อถ้อยคำที่กล่าวออกไป กล่าวคือ ในการตอบคำถามสื่อมวลชนดารานักแสดงอาจไม่สามารถตอบอย่างตรงไปตรงมาได้ เนื่องจากการตอบอย่างตรงไปตรงมาอาจมี

ผลกระทบต่อภาพลักษณ์และหน้าที่การงานของตนเอง ดังนั้นดารานักแสดงจึงจำเป็นต้องเลือกใช้ถ้อยคำลดน้ำหนักความรุนแรงในถ้อยคำที่เป็นคำตอบโดยการแสดงความคิดเห็นหรือตอบคำถามอย่างเป็นกลางเพื่อที่จะไม่ต้องรับผิดชอบสิ่งที่ตนเองพูด

วัตถุประสงค์ในการสื่อสารเพื่อรักษาหน้าตนเองของถ้อยคำลดน้ำหนักความรุนแรงที่ดารานักแสดงเลือกใช้สอดคล้องกับที่โอเบง (Obeng, 1997) และนิจจามา วงษ์กระจ่าง (๒๕๔๒, น. ๙๙) ศึกษาพฤติกรรมการเมืองอเมริกันและไทยในการตอบคำถามสื่อมวลชนพบว่านักการเมืองอเมริกันและไทยเลือกใช้ถ้อยคำลดน้ำหนักความรุนแรงเป็นกลวิธีความสุภาพกลวิธีหนึ่งเพื่อลดการคุกคามหน้าของตนเอง

จากการศึกษาพบว่าถ้อยคำลดน้ำหนักความรุนแรงที่ดารานักแสดงไทยเลือกใช้ในการตอบคำถามเมื่อให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนสามารถจำแนกได้เป็น ๕ กลวิธีย่อย ดังนี้

๑) การใช้ถ้อยคำแสดงความคิดเห็น

การใช้ถ้อยคำแสดงความคิดเห็น ได้แก่ การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงว่าสิ่งที่ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวเป็นความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ คำที่ปรากฏใช้คือ คำว่า “ว่า” “เห็นว่า” “มีความเห็นว่า” “ควร” “ควรจะ” “ควรที่จะ” “น่าจะ” “น่าจะ” “น่าจะ” การใช้ถ้อยคำแสดงความคิดเห็นเช่นนี้ช่วยลดน้ำหนักความรุนแรงได้เพราะเป็นการแสดงว่าสิ่งที่ตนกล่าวเป็นเพียงความคิดเห็นส่วนตัวเท่านั้นซึ่งความคิดเห็นของแต่ละคนอาจถูกหรือผิดก็ได้ และอาจเปิดโอกาสให้ผู้สัมภาษณ์หรือบุคคลอื่นโต้แย้งหรือปฏิเสธสิ่งที่ผู้ให้สัมภาษณ์นำเสนอ เช่น

ถาม : ความสัมพันธ์กับผู้จัดการโกโก้เคลียร์กันได้อีกมั๊ย

ตอบ : ไม่น่าจะเคลียร์กันได้แล้ว มันแรงทีเดียว ไม่สามารถคุยกันได้ ตอนนี้คงไม่เคลียร์อะไรอีกแล้ว ป่านได้ส่งจดหมายยกเลิกสัญญาเรียบร้อยแล้ว... (๑)

(ทีวีพูล, ๑๙ พ.ย. ๒๕๕๒)

จากตัวอย่างที่ (๑) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ถ้อยคำแสดงความคิดเห็นในคำว่า “น่าจะ”

๒) การใช้ถ้อยคำแสดงการคาดคะเน

การใช้ถ้อยคำแสดงการคาดคะเน ได้แก่ การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้คำหรือถ้อยคำแสดงว่าสิ่งที่ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวเป็นเพียงการคาดคะเนหรือคาดการณ์ล่วงหน้าจะเกิดขึ้นหรือไม่ก็ได้ คำที่ปรากฏใช้คือ คำว่า “คง” “คงจะ” “อาจ” “อาจจะ” การใช้ถ้อยคำแสดงการคาดคะเนช่วยลดน้ำหนักความรุนแรงได้เพราะเป็นการสื่อว่าเหตุการณ์ที่กล่าวถึงเป็นเพียงการคาดคะเนของผู้ให้สัมภาษณ์เท่านั้น เช่น

ถาม : สเป็คสาวในฝันล่ะคะ

ตอบ : ...อยากอยู่ยาวๆ แล้วยังมีลูก ดูแลครอบครัวไป ผมอาจจะต้องใช้เวลาที่ต้องประกาศว่าคนนี้เป็นแฟนผม แต่คนนั้นอาจเป็นคนที่จะแต่งงานด้วยเลย (๒)
(รายการสีสันบันเทิง ทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓, ๙ ธ.ค. ๒๕๕๒)

จากตัวอย่างที่ (๒) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ถ้อยคำแสดงการคาดคะเนในคำว่า “อาจจะ” และ “อาจ”

๓) การใช้ถ้อยคำแก้ไขคำหรือวลีที่สื่อนัยเชิงลบ

การใช้ถ้อยคำแก้ไขคำหรือวลีที่สื่อนัยเชิงลบ ได้แก่ การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ถ้อยคำอื่นเพื่อแก้ไขคำหรือวลีของผู้สัมภาษณ์ที่ทำให้เกิดภาพลักษณ์ในแง่ลบต่อผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งการแก้ไขคำหรือวลีใหม่เป็นการสื่อความในแง่เรื่องเดียวกัน แต่ลดความรุนแรงของถ้อยคำให้อ่อนลง เช่น

ถาม : ก้องเค้ามีเคลียร์หรือให้กำลังใจเรื่องข่าวบ้างหรือเปล่า

ตอบ : ให้ค่ะ เค้าก็พูดเหมือนกัน เค้าไม่อยากให้งานเราเสีย ซากก็ได้อยากให้งานเค้าเสียเหมือนกัน เราก็เพิ่งเข้าวงการเพลง (๓)
(ข่าวสด, ๘ ม.ค. ๒๕๕๓)

จากตัวอย่างที่ (๓) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ถ้อยคำแก้ไขคำหรือวลีที่สื่อนัยเชิงลบ ซึ่งได้แก่ การใช้คำว่า “พูด” แทนคำว่า “เคลียร์” ที่สื่อความหมายในเชิงลบว่าผู้ให้สัมภาษณ์มีปัญหากับบุคคลที่ผู้สัมภาษณ์กล่าวถึงจนต้องมีการ “เคลียร์” ระหว่างกัน

๔) การใช้ถ้อยคำลดปริมาณ

การใช้ถ้อยคำลดปริมาณ ได้แก่ การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้คำหรือถ้อยคำที่แสดงถึงการลดปริมาณความผิดหรือความไม่เหมาะสมในพฤติกรรมหรือการกระทำของตนเอง คำที่ปรากฏใช้คือ คำว่า “ค่อนข้าง” “ค่อนข้างจะ” “บ้าง” “แค่” การใช้ถ้อยคำลดปริมาณเช่นนี้ช่วยลดน้ำหนักความรุนแรงได้เพราะเป็นการสื่อว่าความผิดหรือความไม่เหมาะสมในการกระทำของผู้ให้สัมภาษณ์มีระดับความรุนแรงเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เช่น

ถาม : ข่าวนำที่ว่าปอปปี้จิตยาตัวขาวจริงหรือเปล่า

ตอบ : หนูยอมรับว่าหนูเคยจิตแค่ครั้งสองครั้งเอง ไม่ได้รู้สึกว่าขาวขึ้น จริงๆ เรามีเคล็ดลับของเราเอง ซึ่งจะบอกกันดันปีหน้า

(๔)

(ทีวีอินไซด์, ๒๒ พ.ย. ๒๕๕๒)

จากตัวอย่างที่ (๔) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ถ้อยคำลดปริมาณ “แค่” เพื่อลดปริมาณความผิดหรือความไม่เหมาะสมในพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งในที่นี้ คือ การจิตยาตัวขาว

๕) การใช้ถ้อยคำแสดงเงื่อนไข

การใช้ถ้อยคำแสดงเงื่อนไข ได้แก่ การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ถ้อยคำแสดงเงื่อนไขบางสิ่งบางอย่างเพื่อต้องการบอกผลจากการกระทำหรือเหตุการณ์ของตนเองหรือบุคคลอื่น มักปรากฏรูปประโยคเงื่อนไขที่มีคำว่า “ถ้า” “หาก” การใช้ถ้อยคำแสดงเงื่อนไขเช่นนี้ช่วยลดน้ำหนักความรุนแรงได้เพราะผู้ให้สัมภาษณ์แสดงว่าผลจากการกระทำหรือเหตุการณ์ของตนเองหรือบุคคลอื่นจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีเงื่อนไขบางประการเท่านั้น มิใช่ต้องเกิดในทุกกรณี นอกจากนี้การใช้ถ้อยคำแสดงเงื่อนไขซึ่งถือเป็นถ้อยคำที่ใช้ลดน้ำหนักความรุนแรงชนิดหนึ่งยังช่วยให้ผู้พูดสามารถโน้มน้าวผู้ฟังให้คล้อยตามถ้อยคำที่ตนแสดงด้วยเนื่องจากผู้ฟังต้องใช้เหตุผลมาประกอบในการสรุปความหมายสิ่งที่ผู้พูดต้องการแนะ (ทัศนวลัย เนียมบุปผา, ๒๕๔๔) เช่น

ถาม : คิดว่าจะเรียนต่อโทเลยหรือเปล่า

ตอบ : คือถ้างานเพลงมันสำเร็จก็ทำต่อไป หรือยังงี้ต้องดูค่ะ ถ้าโอเคก็ทำต่อไป ถ้าไม่โอเคก็จะกลับไปเรียนเมืองนอกค่ะ อยากจะไปเรียนเมืองนอกอยู่แล้วค่ะ

(๕)

(ไทยรัฐ, ๑๕ ธ.ค. ๒๕๕๒)

จากตัวอย่างที่ (๕) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ถ้อยคำแสดงเจือใจ “ถ้า” เพื่อแสดงเจือใจเกี่ยวกับการทำงานในวงการบันเทิงและการศึกษาต่อในระดับปริญญาโทของตนเอง

นอกจากผู้ให้สัมภาษณ์จะใช้ถ้อยคำแสดงเจือใจเพื่อบอกผลจากการกระทำหรือพฤติกรรมของตนเองแล้ว จากการศึกษายังพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์อาจใช้ถ้อยคำดังกล่าวเพื่อบอกผลของการกระทำหรือพฤติกรรมที่จะเกิดกับบุคคลที่พาดพิงถึงด้วย เช่น

ถาม : ขำว่าดังแล้วตีปีกใช่ไหม

ตอบ : ไม่ใช่ดังแล้วอยากจะตีปีก หากเขาทำงานดี รับผิดชอบในหน้าที่ของแต่ละคนก็โอเคนะ หากเขาทำงานดี ก็ไม่มีปัญหาอะไรหรอกค่ะ ดังหรือไม่ดังไม่เกี่ยวข้อง เราเป็นเรื่องของความกตัญญูอยู่แล้ว หนูยอมรับว่าเขาพาเรามาถึงจุดนี้ ก็ขอขอบคุณค่ะ

(๖)

(www.tvpool.co.th, ๑๒ มี.ค. ๒๕๕๓)

จากตัวอย่างที่ (๖) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ถ้อยคำแสดงเจือใจ “หาก” เพื่อบอกเจือใจเกี่ยวกับผลจากพฤติกรรมและการทำงานของบุคคลที่พาดพิงถึง

๔.๒ การปฏิเสธสมมติฐานของคำถาม

การปฏิเสธสมมติฐานของคำถาม หมายถึง การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้กลวิธีการแย้งหรือแสดงความไม่เห็นด้วยกับสมมติฐานของคำถามหรือปฏิเสธสมมติฐานนั้น เมื่อผู้สัมภาษณ์ตั้งสมมติฐานที่ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ในเชิงลบของดารานักแสดง รวมทั้งอาจหมายถึงการกล่าวว่าข้อมูลที่ผู้สัมภาษณ์นำมาตั้งข้อสมมติฐานของคำถามไม่ถูกต้อง และการแก้ไขสมมติฐานใหม่ให้แก่ผู้สัมภาษณ์ด้วย

ในการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน นอกจากดารานักแสดงจะใช้กลวิธีการตอบ ปฏิเสธสมมติฐานของคำถามเพื่อให้ผู้สัมภาษณ์และสาธารณชนเข้าใจ “สาร” ได้ทันทีแล้ว กลวิธีดังกล่าวยังช่วยรักษาหน้าของผู้ให้สัมภาษณ์ เนื่องจากคำถามส่วนใหญ่ที่สื่อมวลชนใช้ถามมักส่งผลต่อภาพลักษณ์ในเชิงลบของดารานักแสดง ดังนั้น การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งเป็นดารานักแสดงใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อตอบปฏิเสธสมมติฐานของคำถามข้างต้นจึงช่วยลดการคุกคามหน้าของตนเองได้ ทั้งนี้ดิลลอน (Dillon, 1990, p.94) จัดให้การปฏิเสธสมมติฐานของคำถามเป็นคำตอบที่น่าสนใจ (interesting answer) เพราะเป็นคำตอบที่แสดงให้เห็นให้ผู้ถามรู้ว่าสิ่งที่ผู้ถามรู้หรือเข้าใจอยู่เป็นสิ่งที่ผิด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเป็นการแก้สมมติฐานเบื้องต้นหรือมูลบท (presupposition) ของผู้ถามนั่นเอง

จากการศึกษา สามารถจำแนกกลวิธีการตอบปฏิเสธสมมติฐานของคำถามที่ดารานักแสดงไทยเลือกใช้ในการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนได้ ๓ ลักษณะ ดังนี้

๑) การใช้ถ้อยคำแสดงการปฏิเสธสมมติฐานของคำถามอย่างตรงไปตรงมา

การใช้ถ้อยคำแสดงการปฏิเสธสมมติฐานของคำถามอย่างตรงไปตรงมาได้แก่ การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้คำบอกปฏิเสธ “ไม่” เพื่อปฏิเสธสมมติฐานของคำถาม เช่น

ถาม : กระแสโปรโมทหรือเปล่า

ตอบ : ไม่ครับ มันเป็นเรื่องปกติ คนพออยู่ใกล้กันก็กักกันหรือเปล่า เดียวนี้จะทำอะไรก็จะทำคนเดียว...

(๗)

(รายการไนน์เอ็นเตอร์เทน ทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๙ โมเดิร์นไนน์, ๒๓ ธ.ค. ๒๕๕๒)

จากตัวอย่างที่ (๗) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้คำบอกปฏิเสธ “ไม่” เพื่อปฏิเสธสมมติฐานของคำถาม

๒) การใช้ถ้อยคำแสดงการแย้งหรือไม่เห็นด้วยกับสมมติฐานของคำถาม

การใช้ถ้อยคำแสดงการแย้งหรือไม่เห็นด้วยกับสมมติฐานของคำถาม ได้แก่ การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ถ้อยคำเพื่อแย้งหรือแสดงความไม่เห็นด้วยกับสมมติฐานของคำถาม เช่น

ถาม : ดาราบางคนชอบตกเป็นข่าวเพื่อเรียกงานอีเว้นท์หรือเปล่า

ตอบ : ปออย่าคิดอย่างนั้น อย่างพรินเตอร์เขาไม่ได้มองดาราว่ามีข่าวไม่ดี เขาเอาคนที่มีความคิดดี ถ้ามีข่าวไม่ดี จะทำให้โปรดักส์เขาแย่ไปด้วย... (๔)

(ทีวีอินไซด์, ๒๒ พ.ย. ๒๕๕๒)

จากตัวอย่างที่ (๔) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ถ้อยคำ “ไม่คิดอย่างนั้น” เพื่อแย้งสมมติฐานของคำถามที่ว่าดาราซึ่งตกเป็นข่าวมักมีวัตถุประสงค์ในการเรียกร้องความสนใจ

๓) การใช้ถ้อยคำแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงสมมติฐานของคำถาม

การใช้ถ้อยคำแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงสมมติฐานของคำถาม ได้แก่ การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ถ้อยคำเพื่อแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงสมมติฐานของคำถามที่ผู้สัมภาษณ์ตั้งขึ้น เช่น

ถาม : ตอนนี้มีความรักเข้ามาแล้วใช่หรือเปล่า

ตอบ : ตอนนี้ผมโชคดีครับ แปปี้ดี โสดมานานแล้ว อยู่คนเดียวต่อไปดีกว่า อยู่อย่างนี้ดีนะ มันมีเหงาบ้างแหละครับ... (๕)

(ข่าวสด, ๑๕ ม.ค. ๒๕๕๓)

จากตัวอย่างที่ (๕) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ถ้อยคำ “ผมโชคดีครับ” เพื่อแก้ไขสมมติฐานของคำถามที่ว่าผู้ให้สัมภาษณ์กำลังมีความรัก

๔.๓ การให้ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้อง

การให้ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้อง หมายถึง การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ได้ให้คำตอบที่สนองต่อแก่นเรื่องของคำถาม ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากวิธีการให้ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องตามแนวคิดเรื่องหลักการความร่วมมือในการสนทนาของไกรซ์ (Grice, 1975) แล้วจัดได้ว่ากลวิธีการให้ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องเป็นกลวิธีที่ผู้ให้สัมภาษณ์ละเมิดหลักการความร่วมมือในการสนทนาเพื่อแนะนำความหมายบางอย่าง (flouting a maxim) กล่าวคือ ผู้ให้สัมภาษณ์ละเมิดกฎสัมพัทธ์หรือการพูดแต่สิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกันหัวข้อสนทนาเพื่อวัตถุประสงค์ในการรักษาหน้าของตนเอง (Chen, 2001) เช่นเดียวกับดิลลอน (Dillon, 1990, p.94) ที่จัดว่าการให้ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องเป็นการตอบคำถามแบบไม่ตรง

ประเด็น (non-answer responses) กลวิธีหนึ่งที่ใช้ในการรักษาหน้าของนักการเมืองอเมริกัน (Obeng, 1997) และนักการเมืองไทย (นิจจาภา วงษ์กระจ่าง, ๒๕๔๒)

จากการศึกษาพบว่าเมื่อให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน ดารานักแสดงไทยเลือกใช้กลวิธีการให้ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องเพื่อวัตถุประสงค์ในการรักษาหน้าของตนเอง เนื่องจากในการตอบคำถามสื่อมวลชนบางคำถาม ดารานักแสดงอาจไม่สามารถตอบคำถามอย่างตรงไปตรงมาได้ เพราะการตอบอย่างตรงไปตรงมาอาจมีผลกระทบต่อภาพลักษณ์และหน้าที่การงานของตนเอง ดังนั้นดารานักแสดงจึงจำเป็นต้องเลือกใช้กลวิธีการให้ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องเพื่อเลี่ยงการตอบคำถามที่ทำให้เสียหน้าและในขณะเดียวกันก็ไม่ต้องการให้ข้อมูลที่เป็นเท็จกับสาธารณชน นอกจากนี้ดารานักแสดงบางส่วนยังอาจนำเสนอข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับคำถามเพื่อนำเสนอตนเองผ่านสื่อมวลชนด้วย เช่น

ถาม : ตรงนี้หรือเปล่าเลยทำให้เรียกว่าเป็นแฟนกัน

ตอบ : ก็สนิทกันค่ะ ตอนนี้อย่างทุกคนรู้จักกัน ซาก็สนิทกับพี่ก้องด้วย ดูไปเรื่อยๆ ค่ะ (๑๐)

(ภาพยนตร์บันเทิง, ๙ ม.ค. ๒๕๕๓)

ถาม : โกรธนักข่าวมั๊ย

ตอบ : ผมพยายามจะเข้าใจในทุกๆ คน ทุกๆ ฝ่าย แต่ว่าบางทีทำแบบนี้เพื่อต้องการอะไร อย่างพี่นักข่าวบางคนก็เห็นหน้ากันมา แล้วจะขอโทษก่อนแล้วจำเป็นต้องสัมภาษณ์จริง ๆ ผู้ใหญ่ต้องการ เราก็บอกไม่เป็นไรครับ สัมภาษณ์เลย (๑๑)

(รายการทีวีพูลไลฟ์ ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๕, ๙ ก.พ. ๒๕๕๓)

จากตัวอย่างที่ (๑๐)-(๑๑) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลคำตอบที่ไม่เกี่ยวข้องกับคำถาม โดยในตัวอย่างที่ (๑๐) ผู้ให้สัมภาษณ์ให้คำตอบว่ามีความสัมพันธ์กับบุคคลที่พาดพิงถึง ทั้งที่ผู้สัมภาษณ์ตั้งคำถามว่าผู้ให้สัมภาษณ์กับบุคคลที่พาดพิงเป็นแฟนกันหรือไม่ และในตัวอย่างที่ (๑๑) ผู้ให้สัมภาษณ์ให้คำตอบว่าจะพยายามเข้าใจนักข่าวที่มีความจำเป็นจะต้องซักถามเรื่องส่วนตัวจากคำถามที่ว่าผู้ให้สัมภาษณ์โกรธนักข่าวหรือไม่

๔.๔ การให้ข้อมูลเพิ่มเติม

การให้ข้อมูลเพิ่มเติม หมายถึง การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลคำตอบเพิ่มเติมจากคำถามของผู้สัมภาษณ์ การให้ข้อมูลเพิ่มเติมแสดงให้เห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ต้องการจะชี้แจงข้อเท็จจริงหรือแก้ไขในสิ่งที่ตนเองถูกเข้าใจผิด นอกจากนี้ข้อมูลใหม่ที่เพิ่มเข้ามานั้นต้องมีความเกี่ยวข้องกับแก่นเรื่องของคำถามเพื่อขยายความและสนับสนุนเนื้อหาของคำตอบให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยไม่เป็นการพูดนอกเรื่องหรือนอกประเด็นคำถาม และเมื่อพิจารณากลวิธีการให้ข้อมูลเพิ่มเติมตามแนวคิดเรื่องหลักการความร่วมมือในการสนทนาของไกรซ์ (Grice, 1975) จะเห็นว่ากลวิธีการให้ข้อมูลเพิ่มเติมเป็นกลวิธีที่ผู้ให้สัมภาษณ์ละเมิดหลักการความร่วมมือในการสนทนาเพื่อแสดงความหมายบางอย่าง (flouting a maxim) กล่าวคือผู้ให้สัมภาษณ์ละเมิดกฎปริมาณหรือการพูดมากเกินไปจนความจำเป็นเพื่อวัตถุประสงค์ในการรักษาน้ำของตัวเอง (Chen, 2001)

จากการศึกษาพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งในที่นี้คือดารานักแสดงมักเลือกใช้กลวิธีการให้ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อรักษาน้ำของตัวเองในการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน เนื่องจากการให้ข้อมูลเพิ่มเติมเป็นการให้คำตอบที่อยู่นอกเหนือจากคำถามของผู้สัมภาษณ์เพื่อชี้แจงหรืออธิบายรายละเอียดในสิ่งที่ตนเองถูกเข้าใจผิด นอกจากนี้การให้ข้อมูลเพิ่มเติมยังเป็น “เครื่องมือ” ในการนำเสนอตนเองผ่านสื่อมวลชนของดารานักแสดง และช่วยโน้มน้าวให้ผู้สัมภาษณ์หรือบุคคลอื่นเชื่อและเห็นภาพในสิ่งที่ต้องการสื่อ ดังที่อรรณพ ปิรันธโรวาท (๒๕๔๓) อธิบายว่าการให้รายละเอียดเป็นกลวิธีสำคัญกลวิธีหนึ่งที่ใช้เพื่อโน้มน้าวใจ

กลวิธีการให้ข้อมูลเพิ่มเติมที่ดารานักแสดงไทยเลือกใช้ในการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนสามารถจำแนกได้ ๓ ลักษณะ ดังนี้

๑) การให้ข้อมูลเพิ่มเติมโดยการแสดงรายละเอียด

การให้ข้อมูลเพิ่มเติมโดยการแสดงรายละเอียด ได้แก่ การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลที่เป็นรายละเอียดเพิ่มเติมจากคำถามของผู้สัมภาษณ์ โดยมักปรากฏคำว่า “คือ” “คือว่า” หรือ “แบบว่า” ในถ้อยคำ เช่น

ถาม : ชาวคงขันเงินไปกินข้าว จริงๆ แล้วมีท่าที่จับบ้างมั๊ย

ตอบ : จริงๆ ไม่มีนะคือเขาเป็นเพื่อนริต้ามาเป็น ๑๐ ปีแล้ว จริงๆ ไม่ได้ไปเดินด้วยกันเลย งบประมาณที่ชาวออกมา ตัวเขาก็ยังไม่เคยเจอชาวที่ไม่มีมูลมาก่อน แต่ริต้าชินแล้ว ริต้าเจอบ่อยมาก ชันกับริต้าไปเจอกันตามงาน ก็จะคุยกันได้ตลอด เรารู้จักและสนิทกันค่อนข้างเป็นระยะเวลาานาน หลังจากมีชาวได้มีการคุยกันบ้างซ้ำๆ ไป เดียวก็เงียบไปเอง (๑๒)

(ดารารภาพยนตร์, ๑๗ ม.ค. ๒๕๕๓)

จากตัวอย่างที่ (๑๒) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลเพิ่มเติมนอกเหนือจากคำถามของผู้สัมภาษณ์ กล่าวคือ ผู้สัมภาษณ์ถามผู้ให้สัมภาษณ์เพียงว่าบุคคลที่พาดพิงถึงเข้ามาจับผู้ให้สัมภาษณ์หรือไม่ ขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบว่า “จริงๆ ไม่มีนะ” และยังให้รายละเอียดอื่นที่เกี่ยวกับการคบกันแบบเพื่อนเพิ่มเติมเข้ามาด้วย

๒) การให้ข้อมูลเพิ่มเติมโดยการแสดงเหตุผล

การให้ข้อมูลเพิ่มเติมโดยการให้เหตุผล ได้แก่ การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลที่เป็นเหตุผลเพิ่มเติมจากการตอบคำถามของผู้สัมภาษณ์ มักปรากฏคำเชื่อม “เพราะ” หรือ “เนื่องจาก” ในถ้อยคำ เช่น

ถาม : ถ้าแต่งงานแล้ว จะเลือกรับบหมั๊ย

ตอบ : ไม่ค่ะ เพราะว่าปกติของก็จะสกรีนให้อยู่แล้ว (ยิ้ม) ช่องคงจะคู่ที่เหมาะสมอย่างเรื่องใหม่ก็เป็นดราม่า แต่ยังไม่ได้อ่านบทเลย เรื่อง “เงาหัวใจ” (๑๓)

(ทีวีอินไซด์, ๒ ธ.ค. ๒๕๕๒)

จากตัวอย่างที่ (๑๓) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลเพิ่มเติมนอกเหนือจากคำถามของผู้สัมภาษณ์ กล่าวคือ ผู้สัมภาษณ์ถามผู้ให้สัมภาษณ์เพียงว่าหากแต่งงานแล้วจะเลือกรับบหมั๊ยในการแสดงหรือไม่ ขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบว่า “ไม่ค่ะ” และยังให้เหตุผลเพิ่มเติมว่าการรับบหมั๊ยในการแสดงจะเป็นดุลยพินิจของทางสถานีโทรทัศน์ที่ตนสังกัดอยู่

๓) การให้ข้อมูลเพิ่มเติมโดยการย้ำเน้นคำตอบ

การให้ข้อมูลเพิ่มเติมโดยการย้ำเน้นคำตอบ ได้แก่ การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อย้ำเน้นคำตอบของตนแก่ผู้สัมภาษณ์ เช่น

ถาม : ฉันว่าที่บอกว่าเขาเหลากับเพื่อนๆ ในโซนนี้ละคะ

ตอบ : ไม่มีเลยครับ ผมไม่ได้แบบมีทะเลาะกับใครเลยครับ

(๑๔)

(รายการค้นปาก ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗, ๗ ธ.ค. ๒๕๕๒)

จากตัวอย่างที่ (๑๔) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลเพิ่มเติมนอกเหนือจากคำถามของผู้สัมภาษณ์ กล่าวคือ ผู้สัมภาษณ์ถามผู้ให้สัมภาษณ์เพียงว่ามีการทะเลาะกับเพื่อนร่วมค่ายเพลงหรือไม่ ขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบว่า “ไม่มีเลยครับ” และยังย้ำเน้นคำตอบด้วยถ้อยคำว่า “ผมไม่ได้แบบมีทะเลาะกับใครเลยครับ” อีกด้วย

นอกจากการให้ข้อมูลเพิ่มเติมในลักษณะใดลักษณะหนึ่งข้างต้นแล้ว จากการศึกษายังพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์อาจใช้กลวิธีการให้ข้อมูลเพิ่มเติมในหลายลักษณะปรากฏร่วมกันด้วย เช่น

ถาม : มีข่าวก๊ากกับยิปโซใช่เปล่า

ตอบ : ยิปโซไม่มีอะไรเลยครับ ไม่เคยคุยกัน ไม่มีเบอร์โทรศัพท์อะไรทั้งนั้น คือว่าเข้าไปให้กำลังใจงานแถลงข่าวเปิดอัลบั้มแดนในวันนั้นเท่านั้นเอง ก็ไปในฐานะเพื่อนนักแสดงคนหนึ่ง ก็เลยเป็นประเด็น เคลียร์ไม่จบไม่สิ้น... (๑๕)

(www.tvpool.co.th, ๑๒ มี.ค. ๒๕๕๓)

จากตัวอย่างที่ (๑๕) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลเพิ่มเติมโดยการย้ำเน้นคำตอบ (ถ้อยคำที่พิมพ์ตัวเอน) และการให้รายละเอียด (ถ้อยคำที่พิมพ์ตัวหนา) ปรากฏร่วมกัน

๔.๕ การกล่าวหรืออ้างถึงบุคคลอื่น

การกล่าวหรืออ้างถึงบุคคลอื่น หมายถึง การที่ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวหรืออ้างถึงบุคคลอื่นที่ไม่ได้ร่วมอยู่ในปริบทการสัมภาษณ์ การกล่าวหรืออ้างถึงนั้นอาจจะเป็นการกล่าวหรืออ้างถึงชื่อ คำพูด ความคิดเห็นหรือการกระทำของบุคคลนั้นๆ ก็ได้ เพื่อที่จะนำมาเป็นข้อมูลสนับสนุนและปกป้องรักษาหน้าของตนเอง (Chen, 2001) นอกจากนี้การกล่าวหรืออ้างถึงดังกล่าวยังช่วยโน้มน้าวให้ถ้อยคำที่ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้มีความน่าเชื่อถือเพราะเป็นการแสดงว่าบุคคลที่กล่าวถึงมีตัวตนจริง ๆ

จากการศึกษาสามารถจำแนกวิธีการกล่าวหรืออ้างถึงบุคคลอื่นที่ดารานักแสดงไทยเลือกใช้เมื่อให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนได้ ๒ ลักษณะ ดังนี้

๑) การกล่าวหรืออ้างถึงบุคคลอื่นแบบระบุชัดเจน

การกล่าวหรืออ้างถึงบุคคลอื่นแบบระบุชัดเจน ได้แก่ การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ กล่าวหรืออ้างถึงบุคคลหนึ่งบุคคลใดอย่างเจาะจงและชัดเจนในถ้อยคำที่ผู้ให้สัมภาษณ์ โดยอาจเป็นการระบุชื่อเพียงอย่างเดียวหรือระบุชื่อพร้อมตำแหน่งหน้าที่หรือสถานที่ทำงานด้วยก็ได้ เช่น

ถาม : พูดถึงการเป็นหุ้นส่วนบริษัทที่ทำละครหน่อยได้ไหม

ตอบ : ละครทำร่วมกับช่องครบ บริษัททำกับ **พีผิน เกรียงไกรสกุล** แล้วก็ **พีเอโกะ** ที่ **มาจากเรดดราม่า** เป็นหุ้นส่วนกันครับ (๑๖)

(www.nangdee.com, ๑๙ พ.ย. ๒๕๕๒)

จากตัวอย่างที่ (๑๖) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้กลวิธีการกล่าวหรืออ้างถึง บุคคลอย่างชัดเจน ได้แก่ การใช้ถ้อยคำ “**พีผิน เกรียงไกรสกุล**” ซึ่งเป็นการระบุชื่อ เพียงอย่างเดียว และ “**พีเอโกะ ที่มาจากเรดดราม่า**” ซึ่งเป็นการระบุชื่อและสถานที่ ทำงาน

นอกจากการกล่าวหรืออ้างถึงชื่อของบุคคลแบบระบุชัดเจนแล้ว จากการ ศึกษายังพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์อาจยกคำพูดหรือบทสนทนาของบุคคลที่อ้างถึงมาใช้ในการ ให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนเพื่อทำให้ผู้สัมภาษณ์หรือบุคคลอื่นเห็นภาพตามอีกด้วย ดังที่แทนแนน (Tannen, 1989 อ้างถึงใน ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, ๒๕๔๙, น.๒๗๓-๒๗๔) ชี้ให้เห็นว่าแม้บทสนทนาที่ยกมาเพื่อเล่าเรื่องจะเป็นได้เพียงแต่ใกล้เคียงกับ บทสนทนาที่เกิดขึ้นจริงเพราะต้องมีส่วนใดส่วนหนึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมแต่กลวิธี นี้ก็สามารถสร้าง “ความสด” หรือ “ความมีชีวิต” ให้แก่เรื่องนั้นๆ ได้เนื่องจากผู้ฟังจะ รู้สึกเหมือนเข้าไปร่วมในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น

ถาม : แดนประทับใจประโยคไหนของพี่อริษ ผู้กำกับ

ตอบ : ผมประทับใจประโยคหนึ่งที่พี่เขาเข้ามาหาผมและพูดว่า “**เราไม่ต้องการคนที่ดีพอ แต่ต้องการคนที่พอดีกับเรา**” ผมชอบ ผมก็เอาประโยคนั้นมาเขียน เป็นเพลงประกอบภาพยนตร์เรื่องนี้ด้วย (๑๗)

(รายการไนน์เอ็นเตอร์เทน ทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๙ โมเดิร์นไนน์, ๑๒ ธ.ค. ๒๕๕๒)

จากตัวอย่างที่ (๑๗) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ยกคำพูดของบุคคลที่อ้างถึงว่า “เราไม่ต้องการคนที่ดีพอ แต่ต้องการคนที่พอดีกับเรา” มาใช้ในการให้สัมภาษณ์

๒) การกล่าวหรืออ้างถึงบุคคลอื่นแบบระบุไม่ชัดเจน

การกล่าวหรืออ้างถึงบุคคลอื่นแบบระบุไม่ชัดเจน ได้แก่ การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ กล่าวหรืออ้างถึงบุคคลหนึ่งบุคคลใดอย่างไม่เจาะจงหรือชัดเจนในถ้อยคำที่ให้ผู้สัมภาษณ์ ทั้งนี้แม้กลวิธีการกล่าวหรืออ้างถึงบุคคลแบบระบุไม่ชัดเจนจะไม่สามารถทำให้ผู้สัมภาษณ์หรือบุคคลอื่นเห็นภาพบุคคลที่อ้างได้ แต่กลวิธีดังกล่าวก็สามารถช่วยรักษาหน้าของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นอย่างดี เพราะการไม่ระบุชื่อช่วยทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ต้องผูกมัดตนเองกับถ้อยคำโดยถ้อยคำที่ใช้อ้างถึงอาจเป็นคำนามทั่วไปหรือคำสรรพนามก็ได้ เช่น

ถาม : มีหนุ่มๆ ใจอยู่บ้างมั๊ย

ตอบ : ก็มีค่ะ ปอยดูไว้เฉยๆ นอกวงการค่ะ ดูว่าเขาจะดีกับเราได้นานแค่ไหน (๑๘)

(มายาชาแนล, ๙ พ.ย. ๒๕๕๒)

ถาม : คุณแดงเรียกไปติงเรื่องข่าวบ้างไหมคะ

ตอบ : ไม่มีเลยคะ ผู้ใหญ่บางท่านที่เคารพนับถือเดือนแค่แบบไม่ยากให้มีข่าวข่าวมาก อยากให้เพลและก็โฟกัสเรื่องงานกับเรื่องเรียนมากกว่าค่ะ... (๑๙)

(คม ชัด ลึก, ๑๑ ธ.ค. ๒๕๕๒)

จากตัวอย่างที่ (๑๘)-(๑๙) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้กลวิธีการกล่าวหรืออ้างถึงบุคคลแบบระบุไม่ชัดเจน ได้แก่ การใช้ถ้อยคำว่า “เขา” ซึ่งเป็นคำสรรพนามในตัวอย่างที่ (๑๘) และคำว่า “ผู้ใหญ่บางท่าน” ซึ่งเป็นคำนามทั่วไป ในตัวอย่างที่ (๑๙)

๔.๖ การแสดงการถามกลับ

การแสดงการถามกลับ หมายถึง การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ตอบคำถามของผู้สัมภาษณ์ แต่ใช้กลวิธีการถามคำถามกลับในแก่นเรื่องเดียวกับผู้สัมภาษณ์ หรือถามคำถามเพื่อโน้มน้าวให้ผู้สัมภาษณ์หรือบุคคลอื่นคิดและเชื่อตามสิ่งที่ผู้ให้สัมภาษณ์ต้องการสื่อ คำถามที่ผู้ให้สัมภาษณ์ถามกลับนี้มักเป็นคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ กลวิธีการแสดงการถามกลับจึงเป็นการหลีกเลี่ยงการตอบคำถามและรักษาหน้าของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังที่โอเบง (Obeng, 1997) ศึกษาพฤติกรรมการใช้ภาษาของนักการเมือง

อเมริกันและพบว่าการแสดงการถามกลับเป็นกลวิธีการตอบคำถามแบบเลี้ยงประเด็น กลวิธีหนึ่งที่นักการเมืองอเมริกันใช้เพื่อลดการคุกคามหน้าของตนเอง เช่น

ถาม : มีข่าวว่าควงฝรังที่ตรอกข้าวสารใช้มัย

ตอบ : **ฝรังไหนคะ** ไม่ใช่เลย บู่ไปกับเพื่อนผู้หญิง มีเพื่อนผู้ชายมาจากมาเลย์ซึ่งเค้าเป็นแฟนของเพื่อนบู่แล้วคุณลุงก็ไป เพื่อนคุณลุงก็ไปนะ” (๒๐)

(www.tvpool.co.th, ๑๒ มี.ค. ๒๕๕๓)

จากตัวอย่างที่ (๒๐) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้กลวิธีการแสดงการถามกลับ ผู้สัมภาษณ์ในถ้อยคำ “ฝรังไหนคะ”

ในบางกรณีผู้ให้สัมภาษณ์อาจใช้กลวิธีการแสดงการถามกลับบุคคลที่กำลังพาดพิงถึงด้วย เช่น

ถาม : มีคนมองว่าเนรคุณใช้ไหม

ตอบ : ...เขายกว่าเขาเป็นผู้จัดการที่ดี **แต่นี้ดีแล้วหรือ**ที่เขาเรื่องส่วนตัวของคนอื่นออกมาพูดทั้งๆ ที่มันจะจริงหรือไม่จริงก็ไม่รู้ (๒๑)

(ไลฟ์, ๗ ธ.ค. ๒๕๕๒)

จากตัวอย่างที่ (๒๑) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้กลวิธีการแสดงการถามกลับบุคคลที่กำลังพาดพิงถึงในถ้อยคำ “แต่นี้ดีแล้วหรือ”

๔.๗ การปฏิเสธการตอบคำถาม

การปฏิเสธการตอบคำถาม หมายถึง การที่ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงการปฏิเสธที่จะตอบคำถามผู้สัมภาษณ์เนื่องจากคาดว่าหากตนตอบคำถามไปแล้วอาจทำให้ตนเองเสียหน้าหรือมีผลเสียอื่นๆ ตามมา กลวิธีดังกล่าวมักปรากฏคำกริยาว่า “ไม่ตอบ” “ไม่ขอตอบ” “ไม่พูด” หรือ “ไม่ขอพูด” ในถ้อยคำ การปฏิเสธการตอบคำถามจัดเป็นการละเมิดหลักการความร่วมมือในการสนทนาของไกรซ์ (Grice, 1975) ในลักษณะการไม่ให้ความร่วมมือ (opting out) และจัดเป็นกลวิธีการตอบคำถามอย่างหนึ่งที่ผู้ตอบคำถามสามารถเลือกใช้เมื่อเห็นว่าการตอบคำถามนั้นเสี่ยงต่อการคุกคามหน้าของตนเอง (Greatbatch, 1986) เช่น

ถาม : นิวเคลียร์ไม่ยอมรับให้วันนี้จริงหรือเปล่า

ตอบ : เรื่องนี้เป๊าะเป๊าะไม่ขอตอบแล้วกัน เป๊าะว่ามีคนเห็นเยอะแยะมากมายว่าเป๊าะรับให้หรือเปล่า เป๊าะว่าคงมีพี่น้องชาวหลายคนเห็น (๒๒)

(www.tvpool.co.th, ๑ ก.พ. ๒๕๕๓)

จากตัวอย่างที่ (๒๒) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้กลวิธีการปฏิเสธที่จะตอบคำถามโดยปรากฏคำว่า “ไม่ขอตอบ” ในถ้อยคำ

นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ยังอาจปฏิเสธการตอบคำถามโดยแสดงความประสงค์ที่จะขอยุติการให้สัมภาษณ์ในเรื่องราวที่เป็นข่าวอีกต่อไปด้วย เช่น

ถาม : คิดยังงัยกับการที่มีข่าวว่าจะมีคลิปจาวออกมาเผยแพร่

ตอบ : ไม่อยากพูดถึงอีก อยากให้จบตรงนี้ อ้อพออยู่วงการ ๓-๔ ปีแล้ว ไม่เคยก้าวร้า ทำร้ายใคร... (๒๓)

(www.kapook.com, ๙ ม.ค. ๒๕๕๓)

จากตัวอย่างที่ (๒๓) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้กลวิธีการปฏิเสธที่จะตอบคำถามโดยแสดงความประสงค์ที่จะขอยุติการให้สัมภาษณ์ในเรื่องราวที่เป็นข่าวในถ้อยคำ “ไม่อยากพูดถึงอีก” และ “อยากให้จบตรงนี้”

๔.๘ การให้ข้อมูลเพียงบางส่วน

การให้ข้อมูลเพียงบางส่วน หมายถึง การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลในการตอบคำถามแก่ผู้สัมภาษณ์น้อยเกินไป และไม่ได้เป็นคำตอบที่เต็มเต็มหรือให้ข้อมูลตรงประเด็นกับความต้องการของผู้สัมภาษณ์ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาวิธีการให้ข้อมูลเพียงบางส่วนตามแนวคิดเรื่องหลักการความร่วมมือในการสนทนาของไกรซ์ (Grice, 1975) จะเห็นว่ากลวิธีการให้ข้อมูลเพียงบางส่วนเป็นกลวิธีที่ผู้ให้สัมภาษณ์ละเมิดหลักการความร่วมมือในการสนทนาเพื่อแนะนำความหมายบางอย่าง (flouting a maxim) กล่าวคือผู้ให้สัมภาษณ์ละเมิดกฎปริมาณหรือการพูดน้อยเกินความจำเป็นเพื่อรักษาน้ำของตนเอง (Chen, 2001) และในขณะเดียวกันก็ไม่ต้องการให้ข้อมูลที่เป็นเท็จกับสาธารณชน เช่น

ถาม : จิบใครบ้างมัย เป็นคนในหรือนอกวงการคะ

ตอบ : (หัวเราะ) ก็มีครับ มันก็ต้องมีบ้าง

(๒๔)

(ไทยรัฐ, ๑ ธ.ค. ๒๕๕๒)

จากตัวอย่างที่ (๒๔) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้กลวิธีการให้ข้อมูลเพียงบางส่วน โดยผู้สัมภาษณ์ถามคำถามผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน ๒ คำถาม คือในถ้อยคำ “จิบใครบ้างมัย” และ “เป็นคนในหรือนอกวงการคะ” แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถามแรกของผู้สัมภาษณ์เท่านั้นคือในถ้อยคำที่เป็นคำตอบ “ก็มีครับ มันก็ต้องมีบ้าง”

๔.๙ การแสดงความสงสัยหรือประหลาดใจ

การแสดงความสงสัยหรือประหลาดใจ หมายถึง การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ถ้อยคำแสดงความสงสัยหรือประหลาดใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ผู้สัมภาษณ์ถาม ทั้งนี้ การแสดงความสงสัยหรือประหลาดใจช่วยรักษาหน้าของผู้ให้สัมภาษณ์ได้เนื่องจากการแสดงว่าผู้ให้สัมภาษณ์มีความสงสัยหรือประหลาดใจและไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มักปรากฏคำกริยา “สงสัย” “ประหลาดใจ” “งง” หรือคำอุทานแสดงความประหลาดใจ “อ้าว” ในถ้อยคำ เช่น

ถาม : บิ๊กมิกะเทยเลี้ยงดูปูเลื่อก่อนหน้าที่จะมาคบกับเป๊ยจริงหรือเปล่า

ตอบ : อ้าว! จริงเหอ ไม่เห็นจะได้ยินเลย ใครเลี้ยงละ หนังสือเล่มไหนละ เป๊ยว่าเป็นเรื่องธรรมดา...

(๒๕)

(www.tvpool.co.th, ๑ ก.พ. ๒๕๕๓)

จากตัวอย่างที่ (๒๕) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้กลวิธีแสดงความสงสัยหรือประหลาดใจ โดยใช้คำอุทานแสดงความประหลาดใจ “อ้าว” ในถ้อยคำ

๔.๑๐ การแสดงว่าไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะตอบคำถาม

การแสดงว่าไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะตอบคำถาม หมายถึง การที่ผู้ให้สัมภาษณ์อ้างเหตุผลว่ามีข้อมูลไม่เพียงพอที่จะตอบคำถามหรือไม่มีความรู้ความเข้าใจพอที่จะตอบคำถามเพื่อหลีกเลี่ยงการตอบคำถามที่อาจทำให้ตนเองเสียหน้าหรือผูกมัดตนเอง มักปรากฏคำกริยา “ไม่รู้” “ไม่ทราบ” ในถ้อยคำ เช่น

ถาม : เขาเสียความรู้สึกกับข่าวนี้ไหม

ตอบ : **ก็ไม่รู้** คนอาจจะเฝ้ากันเองแต่ก็พูดความจริงตลอด

(๒๖)

(www.kapook.com, ๑๙ มี.ค. ๒๕๕๓)

จากตัวอย่างที่ (๒๖) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้กลวิธีให้สัมภาษณ์ว่าไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะตอบคำถามโดยปรากฏคำกริยา “ไม่รู้” ในถ้อยคำ

นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ยังอาจแสดงว่าตนเองไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะตอบคำถามโดยการบอกหรือแนะนำให้ผู้สัมภาษณ์ไปถามบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวหรือข่าวด้วย เช่น

ถาม : แพงโทร.มาเช็คผู้จัดงานนี้ว่า นาดาลี มาร่วมงานด้วยหรือไม่ใช่ไหม

ตอบ : เป็นปกติของการทำงานที่ต้องมีคน โทร.มาบอกว่ามีใครมาร่วมงานบ้าง แต่ถามว่าเวลาแพงบ่วมงานกับใครแล้วมีปัญหาหัย แพงไม่เคยมีปัญหาอยู่แล้ว ...**ต้องไปตามเขา** แพงไม่ทราบเหมือนกัน แต่จริง ๆ ไม่เห็นต้องแคนเชิงานเลย ถ้าไม่มีอะไร

(๒๗)

(รายการทีวีพูลส์ไฟ ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๕, ๔ มี.ค. ๒๕๕๓)

จากตัวอย่างที่ (๒๗) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้กลวิธีให้สัมภาษณ์ว่าไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะตอบคำถามโดยการบอกให้ผู้สัมภาษณ์ไปถามบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวในถ้อยคำ “ต้องไปตามเขา”

๔.๑๑ การใช้อุปลักษณ์

ผู้วิจัยนิยามคำว่า “อุปลักษณ์” ตาม ญัฐพร พานโพธิ์ทอง (๒๕๔๒) โดยหมายถึง การที่ผู้พูดใช้ถ้อยคำแสดงการเปรียบเทียบของสองสิ่ง สิ่งหนึ่งเป็นสิ่งที่ถูกเปรียบอีกสิ่งหนึ่งเป็นแบบเปรียบและทั้งสองต้องเป็นสมาชิกจากต่างกลุ่มกัน

จากการศึกษาพบว่าในการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน ดารานักแสดงไทยเลือกใช้อุปลักษณ์เพื่อโน้มน้าวทำให้ผู้สัมภาษณ์หรือบุคคลอื่นเห็นภาพตามถ้อยคำที่สื่อวัตถุประสงค์ในการทำให้ผู้ฟังเห็นภาพอย่างเป็นรูปธรรมเช่นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของญัฐพร พานโพธิ์ทอง (๒๕๔๒) ที่ศึกษานำที่อุปลักษณ์จากมุมมองผู้พูดภาษาไทย และพบว่าทำให้ผู้ฟังเห็นภาพในสิ่งที่ผู้พูดนำเสนอเป็นหน้าที่หนึ่งของการใช้

อุปลักษณ์ และเมื่อผู้พูดทำให้ผู้ฟังเห็นภาพในสิ่งที่นำเสนอแล้ว ผู้พูดก็ย่อมสามารถโน้มน้าวให้ผู้ฟังคล้อยตาม (Goatly, 1988 อ้างถึงใน ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, ๒๕๔๒) สิ่งที่พูดได้ เช่น

ถาม : ความรักตอนนี้องอ้มและซึ้งก็เหมือนอะไร

ตอบ : **ความรักเหมือนรถไฟเหาะ** เหมือนขับเคลื่อนไปเรื่อยๆ ตื่นเต้นมัย มันก็**เหมือนรถไฟเหาะ** เราไม่อยู่กันแบบคู่รักหวานหวาน อยู่กันแบบเพื่อน แบบสบายใจ อยู่กันแบบผจญภัย ไปไหนไปกัน (๒๔)

(www.tvpool.co.th, ๑ พ.ย. ๒๕๕๒)

ถาม : ขึ้นชื่อว่าเป็นนางเอกเต็มตัวแล้วรู้สึกอย่างไร

ตอบ : ดีใจที่เล่นละครเรื่องที่ ๒ ก็ได้เป็นนางเอกเต็มตัวแล้ว **รู้สึกยินดีเหมือนได้พรอย่างหนึ่งจากพระเจ้า** (๒๕)

(www.kapook.com, ๘ ม.ค. ๒๕๕๓)

จากตัวอย่างที่ (๒๔)-(๒๕) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้อุปลักษณ์ โดยในตัวอย่างที่ (๒๔) ผู้ให้สัมภาษณ์เปรียบว่า “ความรัก” เหมือน “รถไฟเหาะ” ที่ขับเคลื่อนไปได้เรื่อยๆ แต่ตื่นเต้น และในตัวอย่างที่ (๒๕) ผู้ให้สัมภาษณ์เปรียบเทียบ “ความยินดีที่ได้รับบทนางเอกอย่างเต็มตัว” ว่าเหมือน “การได้พรจากพระเจ้า”

๔.๑๒ การยอมรับสมมติฐานของคำถาม

การยอมรับสมมติฐานของคำถาม หมายถึง การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ยอมรับหรือแสดงความเห็นด้วยกับสมมติฐานของคำถามที่ผู้สัมภาษณ์ตั้งขึ้น ทั้งนี้การยอมรับสมมติฐานดังกล่าวแม้จะทำให้ผู้พูดเสียหน้าตามแนวคิดเรื่องความสุภาพต่อตนเองของจีน (Chen, 2001) แต่กลวิธีดังกล่าวก็ช่วยทำให้ผู้สัมภาษณ์หรือบุคคลอื่นเข้าใจถ้อยคำของผู้ให้สัมภาษณ์ได้ทันที โดยมักปรากฏคำแสดงการยอมรับ “ใช่” เช่น

ถาม : มีข่าวเป็นเกย์ด้วยใช่ไหม

ตอบ : **ใช่ครับ** มีข่าวเป็นเกย์

(๓๐)

(รายการไนน์เอ็นเตอร์เทน ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ๙ โมเดิร์นไนน์, ๑๑ ธ.ค. ๒๕๕๒)

จากตัวอย่างที่ (๓๐) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้กลวิธีการยอมรับสมมติฐานของคำถามโดยปรากฏคำแสดงการยอมรับ “ใช่” ในถ้อยคำ

นอกจากการยอมรับสมมติฐานของคำถามโดยใช้คำแสดงการยอมรับ “ใช่” แล้ว ในบางกรณีการยอมรับสมมติฐานของคำถามอาจเกิดจากการที่ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความร่วมมือโดยการตอบคำถามที่ผู้สัมภาษณ์มีสมมติฐานอยากให้ผู้ให้สัมภาษณ์ยอมรับก็ได้ เช่น

ถาม : ยังมีอะไรติดค้างในใจที่อยากจะพูดเกี่ยวกับเรื่องนี้

ตอบ : เป็นเรื่องยาวมากกว่า ที่ว่าอดีตเรื่องที่เคียดกรอบ... (๓๑)

(รายการค้นปาก ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗, ๗ ม.ค. ๒๕๕๒)

จากตัวอย่างที่ (๓๑) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้กลวิธีการยอมรับสมมติฐานของคำถามโดยผู้ให้สัมภาษณ์ตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่ตนกำลังอดีตอยู่ในใจซึ่งคำตอบดังกล่าวสอดคล้องกับสมมติฐานของคำถามที่ผู้สัมภาษณ์ต้องการให้ผู้ให้สัมภาษณ์ยอมรับว่าผู้ให้สัมภาษณ์มีเรื่องอดีตอยู่

๔.๑๓ การพูดตลก

การพูดตลก หมายถึง การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้กลวิธีทางภาษาบางประการเพื่อทำให้เกิดอารมณ์ขันในการให้สัมภาษณ์ ทั้งนี้การพูดตลกจัดเป็นกลวิธีหนึ่งที่ช่วยลดความตึงเครียดในการให้สัมภาษณ์ เช่น

ถาม : บางคนบอกว่าเป็นงานช้าง

ตอบ : ...ตอนแรกรางว่า ทำไม่ป็นงานช้างไม่ได้ พอตั้งสติได้ก็ร้องอ้อต้องงานสิงห์
สิงห์จะถูก ก็แต่งงานกับทนายทเบียร์สิงห์ไม่ใช่ทนายทเบียร์ช้าง (หัวเราะ)

(๓๒)

(รายการโน้่นเอ็นเตอร์เทน ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ๙ ไม่เดิร์นไนน์, ๑ ธ.ค. ๒๕๕๒)

จากตัวอย่างที่ (๓๒) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้กลวิธีการพูดตลก โดยนำคำว่า “ช้าง” ในคำประสม “งานช้าง” มาเทียบเคียงกับชื่อยี่ห้อเบียร์ “ช้าง” เพื่อสร้างความขบขัน

๔.๑๔ การถ่อมตนเอง

การถ่อมตนเอง หมายถึง การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงว่า พฤติกรรมหรือการกระทำบางประการของตนยังไม่ดีพร้อมหรืออาจมีข้อบกพร่องอยู่ การถ่อมตนเองจัดเป็นหลักการความสุภาพหลักการหนึ่งตามแนวคิดของลีช (Leech, 1983)^๒ นอกจากนี้การถ่อมตนเองยังเป็นกลวิธีทางภาษาที่ใช้รักษาน้ำหน้าของตนเองไม่ ให้อีกบุคคลอื่นตำหนิว่า “อวดดี” อีกทั้งช่วยโน้มน้าวและนำเสนอภาพลักษณ์ความ “เจียมเนื้อเจียมตัว” ให้บุคคลอื่นประทับใจ เช่น

ถาม : วันนี้คิดว่า ตัวเองประสบความสำเร็จหรือยัง

ตอบ : ผมเพิ่งเข้ามา ยังไม่ประสบความสำเร็จหรอก รุ่นที่เขาทำงานมา ๑๐-๒๐ ปี เขาถึงได้ขนาดนั้น

(๓๓)

(www.kapook.com, ๗ พ.ย. ๒๕๕๓)

จากตัวอย่างที่ (๓๓) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์แสดงการถ่อมตนเองโดยกล่าวว่าตนเองยังไม่ประสบความสำเร็จเพราะเพิ่งเข้ามาในวงการบันเทิง

๔.๑๕ การใช้สำนวน

ผู้วิจัยให้คำจำกัดความของสำนวนตามศิริพร ภักดีผาสุข (๒๕๔๗, น.๒) ว่าหมายถึง การที่ผู้พูดใช้คำหรือถ้อยคำในความหมายแตกต่างจากที่ใช้ปกติ ความหมายที่แตกต่างนั้นเป็นไปในลักษณะเปรียบเทียบ ซึ่งใช้กันแพร่หลายจนผู้ฟังสามารถ เข้าใจได้ทันที

จากการศึกษาพบว่าในการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน ดารานักแสดงไทยเลือกใช้สำนวนเพื่อช่วยโน้มน้าวทำให้ผู้สัมภาษณ์หรือบุคคลอื่นเกิดภาพในสิ่งที่นำเสนอ อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เนื่องจากสำนวนมีลักษณะเป็นถ้อยคำเปรียบเทียบ (ไซลิริ ปราโมช ณ อยุธยา, ๒๕๓๔) ผู้ฟังจึงสามารถเข้าใจสิ่งที่ผู้พูดต้องการสื่อถึงสิ่งที่ผู้พูด

^๒ ลีช (Leech, 1983) เสนอว่าความสุภาพเป็นกฎข้อหนึ่งในหลักการด้านบุคคลสัมพันธ์ และกฎความสุภาพยังประกอบด้วยกฎย่อย ๖ กฎ คือ ๑. เพิ่มประโยชน์ให้ผู้ฟัง (Tact) ๒. ลดประโยชน์ของผู้พูด (Generatosity) ๓. ยกย่องผู้ฟัง (Aprobation) ๔. ลดตัวของผู้พูด (Modesty) ๕. ลดความขัดแย้ง (Agreement) และ ๖. ลดความไม่ลงรอยกัน (Sympathy)

เปรียบเทียบเอง วัตถุประสงค์นี้สอดคล้องกับที่ไซเทล (Seitel, 1994, อ้างถึงในศิริพร ภักดีผาสุข, ๒๕๔๗) กล่าวไว้ว่าสำนวนช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจสารที่ผู้พูดต้องการสื่อ อย่างเป็นรูปธรรมมากกว่าการใช้ถ้อยคำธรรมดา การรับรู้จะมีสิ่งหนึ่งเป็นแบบ เปรียบและอีกสิ่งหนึ่งเป็นสิ่งที่ถูกเปรียบ เช่น

ถาม : ดาราบางคนชอบตกเป็นข่าว เพื่อเรียกรางานอีวันที่ใช้ไหม

ตอบ : ...คือต้องเข้าใจสื่อ เพราะสื่อต้องทำข่าวให้หนังสือขายได้ เราต้องให้ความ ร่วมมือเหมือนน้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า..

(๓๔)

(ทีวีอินไซด์, ๒๒ พ.ย. ๒๕๕๒)

จากตัวอย่างที่ (๓๔) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้สำนวน “น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่ง ป่า” ซึ่งหมายถึง “ทุกสิ่งในโลกล้วนต้องพึ่งพาอาศัยกัน”

๔.๑๖ การยกย่องตนเอง

การยกย่องตนเอง หมายถึง การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ถ้อยคำเพื่อยกย่อง พฤติกรรมหรือการกระทำบางประการของตน ทั้งนี้ นอกจากการยกย่องตนเองจะช่วย รักษาหน้าของผู้ให้สัมภาษณ์ว่าตัวเองเป็นที่ยอมรับแล้ว กลวิธีดังกล่าวยังช่วย โน้มน้าวและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ให้สัมภาษณ์ด้วย อีกทั้งผู้ให้สัมภาษณ์อาจใช้ กลวิธีนี้เป็น “เครื่องมือ” เพื่อนำเสนอตนเองผ่านสื่อ เช่น

ถาม : เวลาเข้าทำงานมา มันทำให้งานเยอะขึ้นด้วยรีเปล่า

ตอบ : สำหรับแบ่งมันไม่เกี่ยวเลย ก่อนหน้านั้นแบ่งงานเยอะอยู่แล้ว ฉะนั้นเรื่อง ชาวไม่ได้ทำให้งานเยอะขึ้นแถมจะน้อยลงด้วยซ้ำ

(๓๕)

(ไลฟ์, ๑๙ ธ.ค. ๒๕๕๒)

จากตัวอย่างที่ (๓๕) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์แสดงการยกย่องตนเองโดย กล่าวว่าการที่ตนเองตกเป็นข่าวไม่ได้ทำให้งานมากขึ้น เพราะแต่ก่อนตนก็มีงานมาก อยู่แล้ว

๔.๑๗ การใช้ถ้อยคำแสดงความไม่พอใจ

การใช้ถ้อยคำแสดงความไม่พอใจ หมายถึง การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ถ้อยคำที่ แสดงความรู้สึกในเชิงลบเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ทั้งนี้แม้ว่าการใช้

กลวิธีดังกล่าวจะถือเป็นกลวิธีที่คุกคามหน้าของผู้ให้สัมภาษณ์เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์จะถูกมองว่าเป็นคนไม่ดี พุดจาไม่ให้เกียรติสื่อมวลชนและบุคคลที่พาดพิงถึง แต่กลวิธีดังกล่าวก็ช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจเนื้อหาที่ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวได้ทันที เช่น

ถาม : คิดจะฟ้องคนลงข่าวไหม

ตอบ : ไม่ฟ้องค่ะ เพราะไร้สาระ ปัญญาอ่อนมาก...

(๓๖)

(www.nangdee.com, ๑๖ ม.ค. ๒๕๕๓)

จากตัวอย่างที่ (๓๖) จะเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ถ้อยคำแสดงความไม่พอใจนักข่าวที่ลงข่าวเสียหายของตน โดยใช้คำแสดงความรู้สึกในเชิงลบว่า “ไร้สาระ” และ “ปัญญาอ่อน”

จากที่กล่าวมาทั้งหมดเกี่ยวกับกลวิธีทางภาษาและวัตถุประสงค์ในการสื่อสารของกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบคำถามของดารานักแสดงไทยในบริบทการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน สามารถสรุปได้เป็นตารางดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ในการสื่อสาร กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการ ตอบคำถามของดารานักแสดงไทย ในบริบทการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน	เพื่อรักษาน้ำของตัวเอง	เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ฟังเชื่อหรือคล้อยตาม	เพื่อนำเสนอตนเอง	เพื่อทำให้ผู้ฟังเห็นภาพอย่างเป็นรูปธรรม	เพื่อทำให้ผู้ฟังเข้าใจสารได้ทันที	เพื่อลดความตึงเครียดในการให้สัมภาษณ์
๑. การใช้ถ้อยคำลดน้ำหนักความรุนแรง	✓	✓	-	-	-	-
๒. การปฏิเสธสมมติฐานของคำถาม	✓	-	-	-	✓	-
๓. การให้ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้อง	✓	-	✓	-	-	-
๔. การให้ข้อมูลเพิ่มเติม	✓	✓	✓	✓	-	-

วัตถุประสงค์ในการสื่อสาร กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการ ตอบคำถามของดารานักแสดงไทย ในบริบทการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน	เพื่อรักษาหน้าของตนเอง	เพื่อให้มั่นใจว่าผู้ฟังเชื่อหรือคล้อยตาม	เพื่อนำเสนอตนเอง	เพื่อให้ผู้ฟังเห็นภาพอย่างเป็นรูปธรรม	เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจสาระได้ทันที	เพื่อลดความตึงเครียดในการให้สัมภาษณ์
๕. การกล่าวหรืออ้างถึงบุคคลอื่น	✓	✓	-	✓	-	-
๖. การแสดงการถามกลับ	✓	✓	-	-	-	-
๗. การปฏิเสธการตอบคำถาม	✓	-	-	-	-	-
๘. การให้ข้อมูลเพียงบางส่วน	✓	-	-	-	-	-
๙. การแสดงความสงสัยหรือ ประหลาดใจ	✓	-	-	-	-	-
๑๐. การแสดงว่าไม่มีข้อมูลเพียงพอ ที่จะตอบคำถาม	✓	-	-	-	-	-
๑๑. การใช้อุปลักษณ์	-	✓	-	✓	-	-
๑๒. การยอมรับสมมติฐานของ คำถาม	-	-	-	-	✓	-
๑๓. การพูดตลก	-	-	-	-	-	✓
๑๔. การถ่อมตนเอง	✓	✓	✓	-	-	-
๑๕. การใช้สำนวน	-	✓	-	✓	-	-
๑๖. การยกย่องตนเอง	✓	✓	✓	-	-	-
๑๗. การใช้ถ้อยคำแสดงความไม่พอใจ	-	-	-	-	✓	-

เมื่อพิจารณากลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบคำถามของดารานักแสดงไทย
ในบริบทการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนทั้ง ๑๗ กลวิธีข้างต้นตามวัตถุประสงค์ในการ

สื่อสาร สามารถจำแนกกลวิธีทั้ง ๑๗ กลวิธีโดยใช้เกณฑ์วัตถุประสงค์ในการสื่อสารออกเป็น ๖ กลวิธี ได้แก่ ๑. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อรักษาหน้าของตนเอง ๒. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ฟังเชื่อหรือคล้อยตาม ๓. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อนำเสนอตนเอง ๔. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อทำให้ผู้ฟังเห็นภาพอย่างเป็นรูปธรรม ๕. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อทำให้ผู้ฟังเข้าใจสารได้ทันที และ ๖. กลวิธีทางภาษาที่ใช้ลดความตึงเครียดในการให้สัมภาษณ์ ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบคำถามของดารา นักแสดงไทยในบริบทการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนที่จำแนกตามวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบคำถามของดารา นักแสดงไทยในบริบทการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน	๑. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อรักษาหน้าของตนเอง	๒. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ฟังเชื่อหรือคล้อยตาม	๓. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อนำเสนอตนเอง	๔. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อทำให้ผู้ฟังเห็นภาพอย่างเป็นรูปธรรม	๕. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อทำให้ผู้ฟังเข้าใจสารได้ทันที	๖. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อลดความตึงเครียดในการให้สัมภาษณ์
๑. การใช้ถ้อยคำลดน้ำหนักความรุนแรง	๔.๓๖	๒.๐๙	๐	๐	๐	๐
๒. การปฏิเสธสมมติฐานของคำถาม	๓.๒๐	๐	๐	๐	๔.๕๖	๐
๓. การให้ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้อง	๒.๙๓	๐	๖.๒๕	๐	๐	๐
๔. การให้ข้อมูลเพิ่มเติม	๒.๘๕	๔.๑๐	๔.๒๒	๒.๑๗	๐	๐
๕. การกล่าวหรืออ้างถึงบุคคลอื่น	๒.๘๒	๓.๕๗	๐	๒.๕๘	๐	๐
๖. การแสดงการถามกลับ	๒.๗๙	๒.๑๔	๐	๐	๐	๐
๗. การปฏิเสธการตอบคำถาม	๒.๗๒	๐	๐	๐	๐	๐
๘. การให้ข้อมูลเพียงบางส่วน	๒.๖๙	๐	๐	๐	๐	๐

กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบ คำถามของคารานักแสดงไทย ในบริบทการให้สัมภาษณ์ สื่อมวลชนที่จำแนกตาม วัตถุประสงค์ใน การสื่อสาร กลวิธีทางภาษาที่ใช้ใน การตอบคำถามของคารา นักแสดงไทยในบริบท การให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน	๑. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อรักษาหน้าของตนเอง	๒. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อนำนำให้ผู้ฟังเชื่อหรือ คล้อยตาม	๓. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อนำเสนอตนเอง	๔. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อให้ผู้ฟังเห็นภาพอย่าง เป็นรูปธรรม	๕. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อทำให้ผู้ฟังเข้าใจสารได้ ทันที	๖. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อลดความตึงเครียดในการ ให้สัมภาษณ์
๙. การแสดงความสงสัยหรือ ประหลาดใจ	๒.๕๗	๐	๐	๐	๐	๐
๑๐. การแสดงว่าไม่มีข้อมูล เพียงพอที่จะตอบคำถาม	๒.๕๑	๐	๐	๐	๐	๐
๑๑. การใช้อุปลักษณ์	๐	๒.๑๕	๐	๔.๕๗	๐	๐
๑๒. การยอมรับสมมติฐานของ คำถาม	๐	๐	๐	๐	๑.๙๕	๐
๑๓. การพูดตลก	๐	๐	๐	๐	๐	๕.๙๕
๑๔. การถ่อมตนเอง	๒.๐๕	๒.๐๘	๓.๑๗	๐	๐	๐
๑๕. การใช้สำนวน	๐	๒.๔๘	๐	๓.๗๕	๐	๐
๑๖. การยกย่องตนเอง	๑.๙๘	๒.๙๕	๓.๙๔	๐	๐	๐
๑๗. การใช้ถ้อยคำแสดงความ ไม่พอใจ	๐	๐	๐	๐	๑.๖๙	๐
รวม	๓๓.๓๗	๒๑.๕๖	๑๗.๕๘	๑๓.๐๗	๘.๒๐	๕.๙๕
	๑๐๐					

จากตารางข้างต้นสามารถอธิบายความถี่การปรากฏของกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบคำถามของดารานักแสดงไทยในบริบทการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนได้ดังนี้

๑. ดารานักแสดงไทยเลือกใช้กลวิธีความสุภาพเพื่อรักษาน้ำของตัวเองในการตอบคำถามถึงร้อยละ ๓๓.๓๗ มากกว่ากลวิธีตรงที่ทำให้ผู้ฟังเข้าใจได้ทันทีที่ใช้เพียงร้อยละ ๔.๒๐ โดยพบว่ากลวิธีการรักษาน้ำของตัวเองที่ดารานักแสดงไทยเลือกใช้มากที่สุด ได้แก่ กลวิธีการใช้ถ้อยคำลดน้ำหนักความรุนแรงซึ่งพบความถี่ในการใช้ถึงร้อยละ ๔.๓๖ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลวิธีการใช้ถ้อยคำลดน้ำหนักความรุนแรงนอกจากจะทำให้ดารานักแสดงไม่จำเป็นต้องแสดงการปฏิเสธการตอบคำถามสื่อมวลชนหรือตอบคำถามสื่อมวลชนอย่างเป็นเท็จแล้ว กลวิธีดังกล่าวยังช่วยลดความรุนแรงของคำตอบที่สามารถคุกคามหน้าของดารานักแสดงได้อีกด้วย ส่วนกลวิธีที่ทำให้ผู้ฟังเข้าใจสารได้ทันทีที่พบมากที่สุด ได้แก่ การตอบปฏิเสธสมมติฐานของคำถามซึ่งพบการใช้ถึงร้อยละ ๔.๕๖ การตอบปฏิเสธสมมติฐานของคำถามที่ดารานักแสดงเลือกใช้มากที่สุดเช่นนี้จะช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจสิ่งที่ดารานักแสดงพูดอย่างตรงไปตรงมา และขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นว่าผู้พูดมิได้ยอมรับสมมติฐานการถามของสื่อมวลชนแต่ประการใด

กล่าวได้ว่าการที่ดารานักแสดงไทยเลือกใช้กลวิธีการรักษาน้ำของตัวเองมากกว่ากลวิธีแบบตรงไปตรงมาเช่นนี้อาจเนื่องมาจากดารานักแสดงเห็นภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมากในอาชีพของตน และการตอบคำถามด้วยกลวิธีแบบตรงไปตรงมา เช่น การใช้ถ้อยคำแสดงความไม่พอใจ ฯลฯ แม้จะทำให้ผู้ฟังเข้าใจได้ทันที แต่ก็อาจส่งผลเสียต่อความนิยมชมชอบของสาธารณชนได้ ดังนั้นการใช้กลวิธีความสุภาพเพื่อรักษาน้ำของตัวเอง เช่น การใช้ถ้อยคำลดน้ำหนักความรุนแรง ฯลฯ จึงน่าจะเป็นกลวิธีทางภาษาที่ดีที่สุดที่สามารถใช้ในการตอบคำถามเมื่อต้องให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน

๒. นอกจากกลวิธีความสุภาพที่ใช้เพื่อรักษาน้ำของตัวเองแล้ว จากตารางยังแสดงให้เห็นว่าดารานักแสดงไทยก็นิยมเลือกใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อการโน้มน้าวและทำให้ผู้ฟังเห็นภาพ ซึ่งใช้ถึงร้อยละ ๒๑.๕๖ และ ๑๓.๐๗ ตามลำดับเช่นกัน กลวิธีการโน้มน้าวที่ดารานักแสดงเลือกใช้มากที่สุด ได้แก่ กลวิธีการให้ข้อมูลอื่นเพิ่มเติมที่ใช้ถึงร้อยละ ๔.๑๐ ทั้งนี้ดารานักแสดงอาจเห็นว่าการให้ข้อมูลอื่นเพิ่มเติมนอก

เหนือจากการตอบคำถามของผู้สัมภาษณ์จะช่วยในการอธิบายและชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นจนทำให้ผู้ฟังเชื่อหรือคล้อยตามในสิ่งที่ตนพูด

เช่นเดียวกับกลวิธีการทำให้ผู้ฟังเห็นภาพอย่างเป็นรูปธรรมที่ดารานักแสดงเลือกใช้ด้วยคำอุปลักษณ์มากที่สุดถึงร้อยละ ๔.๕๗ การใช้อุปลักษณ์เพื่อทำให้ผู้ฟังเห็นภาพอย่างเป็นรูปธรรมเช่นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพร พานโพธิ์ทอง (๒๕๔๒) ที่ศึกษาหน้าที่ของอุปลักษณ์จากมุมมองผู้พูดภาษาไทย และพบว่าการทำให้ผู้ฟังเห็นภาพในสิ่งที่ผู้พูดนำเสนอเป็นหน้าที่หนึ่งของการใช้อุปลักษณ์ และเมื่อผู้พูดทำให้ผู้ฟังเห็นภาพในสิ่งที่นำเสนอแล้ว ผู้พูดก็ย่อมสามารถโน้มน้าวให้ผู้ฟังคล้อยตามสิ่งที่พูดได้ (Goatly, 1988 อ้างถึงใน ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, ๒๕๔๒) รวมไปถึงการใช้อุปลักษณ์ยังช่วยทำให้ดารานักแสดงสามารถสื่อสารกับกลุ่มผู้ฟังที่มีความหลากหลายและแตกต่างกันเข้าใจได้โดยง่าย

๓. จากตารางข้างต้น พบว่ากลวิธีทางภาษาที่ดารานักแสดงไทยนิยมเลือกใช้เป็นจำนวนไม่น้อยคือกลวิธีการนำเสนอตนเองและกลวิธีการลดความตึงเครียดในการให้สัมภาษณ์ กลวิธีการนำเสนอตนเองที่พบมากที่สุด ได้แก่ กลวิธีการให้ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับคำถามที่พบการใช้ถึงร้อยละ ๖.๒๕ แม้การให้ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับคำถามของดารานักแสดงจะเป็นการละเมิดกฎสัมพัทธ์ (Maxim of relation) หรือการพูดแต่สิ่งที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อสนทนาตามแนวคิดเรื่องหลักการความร่วมมือในการสนทนาของไกรซ์ (Grice, 1975) แต่การละเมิดกฎดังกล่าวก็เกิดขึ้นเนื่องจากดารานักแสดงต้องการดึงดูดความสนใจจากสาธารณชนโดยใช้กลวิธีทางภาษาเป็น “เครื่องมือ” ในการสร้าง “พื้นที่ข่าว” ให้ตนเอง เช่นเดียวกับกลวิธีการพูดตลกที่ดารานักแสดงเลือกใช้ถึงร้อยละ ๕.๙๕ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในบริบทของการให้สัมภาษณ์หากสื่อมวลชนตั้งคำถามที่คุกคามหน้าของดารานักแสดงซึ่งเป็นผู้ให้สัมภาษณ์จนเกินไปแล้วก็อาจทำให้การสัมภาษณ์เกิดความตึงเครียด ดังนั้นการที่ดารานักแสดงเลือกใช้กลวิธีการพูดตลกจึงน่าจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยลดความตึงเครียดในบริบทการสัมภาษณ์ดังกล่าวได้

๕. สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบคำถามของดารานักแสดงไทยในบริบทการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน โดยมีคำถามการวิจัยว่าดารานักแสดงไทยเลือกใช้กลวิธีทางภาษาใดบ้างในการตอบคำถามเมื่อให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน และกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบคำถามเหล่านั้นมีวัตถุประสงค์อย่างไรในการสื่อสาร

ผลการศึกษาพบว่ากลวิธีทางภาษาที่ดารานักแสดงไทยเลือกใช้ในการตอบคำถามในการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนมีทั้งหมด ๑๗ กลวิธี ได้แก่ ๑. การใช้ถ้อยคำลดน้ำหนักความรุนแรง ๒. การปฏิเสธสมมติฐานของคำถาม ๓. การให้ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้อง ๔. การให้ข้อมูลเพิ่มเติม ๕. การกล่าวหรืออ้างถึงบุคคลอื่น ๖. การแสดงการถามกลับ ๗. การปฏิเสธการตอบคำถาม ๘. การให้ข้อมูลเพียงบางส่วน ๙. การแสดงความสงสัยหรือประหลาดใจ ๑๐. การแสดงว่าไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะตอบคำถาม ๑๑. การใช้อุปลักษณ์ ๑๒. การยอมรับสมมติฐานของคำถาม ๑๓. การพูดตลก ๑๔. การถ่อมตนเอง ๑๕. การใช้สำนวน ๑๖. การยกย่องตนเอง และ ๑๗. การใช้ถ้อยคำแสดงความไม่พอใจ และเมื่อพิจารณาถึงกลวิธีทางภาษาทั้ง ๑๗ กลวิธีข้างต้นตามวัตถุประสงค์ในการสื่อสารพบว่าดารานักแสดงไทยเลือกใช้กลวิธีทางภาษาเหล่านั้นเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ โดยเรียงลำดับค่าความถี่การปรากฏจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ๑. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อรักษาหน้าของตนเอง ๒. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ฟังเชื่อหรือคล้อยตาม ๓. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อนำเสนอตนเอง ๔. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อทำให้ผู้ฟังเห็นภาพอย่างเป็นรูปธรรม ๕. กลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อทำให้ผู้ฟังเข้าใจสารได้ทันที และ ๖. กลวิธีทางภาษาที่ใช้ลดความตึงเครียดในการให้สัมภาษณ์

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า “หน้า” หรือภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่ออาชีพดารานักแสดงไทย เนื่องจาก “หน้า” หรือภาพลักษณ์ช่วยส่งผลทำให้ดารานักแสดงมีหน้าที่การงานและเป็นที่นิยมชมชอบของประชาชน และหากดารานักแสดงซึ่งเป็นบุคคลสาธารณะสูญเสีย “หน้า” หรือภาพลักษณ์ก็เท่ากับว่าอนาคตในหน้าที่การงานก็อาจจะหมดไป การให้ความสำคัญกับ “หน้า” หรือ “ภาพลักษณ์” ในการตอบคำถามการให้สัมภาษณ์ของดารานักแสดงไทยเช่นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษากลวิธีในการตอบคำถามของบุคคลสาธารณะกลุ่มอื่นด้วย เช่น งานวิจัยของนิจาภา

วงศ์กระจำ (๒๕๕๒) และวรรณภา เพ็ชรกิจ (๒๕๕๔) ที่ศึกษากลวิธีการตอบคำถามของนักการเมืองไทยและบุคคลสาธารณะในบริบทการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนตามลำดับและพบว่า “หน้า” เป็นปัจจัยสำคัญประการแรกที่นักการเมืองไทยและบุคคลสาธารณะมักคำนึงถึงในการให้สัมภาษณ์

แม้ว่าในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะมุ่งศึกษาเฉพาะกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบคำถามของดารานักแสดงไทยในบริบทการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน โดยมิได้พิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเลือกใช้กลวิธีดังกล่าวกับปัจจัยเรื่องเนื้อหาของคำถาม แต่จากการสังเกตพบว่า เนื้อหาของคำถามก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลทำให้ดารานักแสดงไทยเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบคำถามแตกต่างกัน ดังจะเห็นได้จากในกรณีที่ดารานักแสดงส่วนใหญ่มักเลือกใช้กลวิธีความสุภาพเพื่อรักษาหน้าของตนเองเมื่อต้องตอบคำถามที่มีเนื้อหาส่งผลต่อภาพลักษณ์ในเชิงบวก ขณะเดียวกันหากคำถามนั้นเป็นคำถามทั่วไปและไม่ได้มีเนื้อหาที่คุกคามหน้า ดารานักแสดงก็จะใช้กลวิธีทางภาษาแบบตรงไปตรงมาเพื่อทำให้ผู้ฟังเข้าใจสารที่ตนเองนำเสนอได้ทันที

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กฤษดาวรรณ หงส์ดามรงค์. (๒๕๕๐). *วัจนปฏิบัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไชลศิริ ปราโมช ณ อยุธยา. (๒๕๓๔). *การเปลี่ยนแปลงถ้อยคำและความหมายของสำนวนไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (๒๕๔๒). *หน้าที่ของอุปลักษณ์จากมุมมองของผู้พูดภาษาไทย. ภาษาและวรรณคดีไทย*. ๑๖ (ธันวาคม ๒๕๔๒), ๒๕๙-๒๖๘.
- _____. (๒๕๔๗). *ทฤษฎีความสุภาพตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์. เอกสารประกอบการบรรยายรายวิชาอรรถวิเคราะห์ (๒๒๐๑๖๐๙) ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- ทัศนวลัย เนียมบุปผา. (๒๕๔๔). *การใช้ประโยคเงื่อนไขแสดงเจตนาต่าง ๆ ในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะอักษรศาสตร์, สาขาวิชาภาษาไทย*.
- นงวรรณ พันธุ์เมธา. (๒๕๒๗). *ไวยากรณ์ไทย (พิมพ์ครั้งที่ ๓)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิจจาภา วงษ์กระจำง. (๒๕๔๒). *กลวิธีการรักษาหน้าของนักการเมืองในการตอบคำถาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะอักษรศาสตร์, สาขาวิชาภาษาไทย*.
- วรรณณก เพ็ชรกิจ. (๒๕๔๙). *กลวิธีตอบคำถามของบุคคลสาธารณะกับการรักษาหน้าของตนเอง. ใน กฤษดาวรรณ หงส์ดามรงค์ และจันทิมา เอี่ยมานนท์ (บรรณาธิการ), พลวัตของภาษาไทยปัจจุบัน (น.๑๘๗-๒๑๔)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร ภักดีผาสุข. (๒๕๔๗). *สำนวน. เอกสารประกอบการบรรยายรายวิชาภาษา กับวัฒนธรรม (๒๒๐๑๖๐๗) ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- อรุณีประภา หัสภาคย์. (๒๕๒๐). *การสื่อสารมวลชนเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อรวรรณ ปิณฑิโสภาท. (๒๕๔๒). *การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (๒๕๔๑). *ภาษาศาสตร์สังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Brown, P. and Levinson, S. (1978). *Universal in Language Usage: Politeness Phenomena*. London: Cambridge University Press.
- _____. (1987). *Politeness: Some Universal in Language Usage*. London: Cambridge University Press.
- Dillon, J. T. (1990). *The Practice of Questioning*. London: Routledge.
- Greabath, D. (1986). Some Standard Uses of Supplementary Question in News Interviews. *Belfast Working Papers in Language and Linguistics* 8, 86-123.
- Grice, H. P. (1975). "Logic and Conversation." In P. Cole and J. Morgan, eds. *Syntax and Semantics* 3. New York: Academic Press, pp. 41-58.
- Gruber, H. (1993). Political Language and Text Vagueness. *Pragmatic* 3, 11-28.
- Goatly, A. (1998). *The Language of Metaphors*. London: Routledge.
- Leech, G. (1983). *Principle of Pragmatics*. London: Longman.
- Macaulay, M. (1996). Asking to Ask: The Strategic Function of Indirect Request for Information in Interview. *Pragmatic* 6, 491-509.
- Obeng, S.G. (1997). Language and Politics: Indirectness in Political Discourse. *Discourse and Society* 11, 49-80.
- Chen, Rong. (2001). Self-Politeness. *Journal of Pragmatics* 33, 87-106.
- Seitel, Peter. (1994). Proverb: A Social Use of Metaphor. In Wolfgang Mieder; and Alan Dundes (eds). *The Wisdom of Many: Essays on the Proverbs*. 122-139. Madison: University of Wisconsin Press.
- Tannen, Debora. (1989). *Talking Voices: Repetition, Dialogue, and Imagery in Conversational Discourse*. Cambridge: Cambridge University.
- Taylor, Archer. (1994). The Wisdom of Many and The Wit of One. In Wolf Wolfgang Mieder; and Alan Dundes (eds). *The Wisdom of Many: Essays on the Proverbs*, pp. 122-139. Madison: University of Wisconsin Press.